

In dit nummer

Locatie verdwenen
oorlogswrakken wordt
gedenkplek2

Moluks verzet tijdens
Japanse bezetting.....3

Nederlandse slavernij
geschiedenis.....8

Bevrijd van de Jappen,
niet van de oorlog.....11

Nieuw themafonds
Surinaams erfgoed.....12

De Kaimana
operaties.....13

Simplex railauto op
Oldtimerdag.....16

Sophiahof – Van Indië
tot nu.....17

Column.....20

Opwarming van de
Aarde.....22

Ebbe op Java.....26

Indonesië wint strijd
om goudmijn.....29

Een rustpunt voor het
oog.....31

Voorouderbeeldje Papua

zie Indische Agenda pag. 33

Van de redactie

Weer een gevarieerd, informatief nummer met onder andere een artikel over de erkenning als gedenkplek van de oorlogswrakken in de Javazee, die nu eindelijk tussen Nederland en Indonesië is overeengekomen. Dan aandacht voor de Nederlandse slavernij-geschiedenis, een donkere bladzijde uit onze geschiedenis waar we niet graag over praten. Ook een interessant stuk over Kaimana operaties, dat we mochten overnemen uit de Nieuwsbrief van de Koninklijke Luchtmacht Veteranen Nieuw-Guinea. Verder een opinie-stuk over het verband tussen de opwarming van de Aarde en de vele vulkaanuitbarstingen van de laatste decennia. Wij wensen u weer veel leesplezier tijdens deze uitzonderlijk warme zomerdagen.

Heeft u overigens zelf ook een verhaal te vertellen, waarvan u denkt dat dit onze lezers zal interesseren? NICC Magazine stelt haar redactionele inhoud graag voor u open.

Graag willen wij u ook wijzen op de mogelijkheid **NICC Magazine als advertentie medium** te gebruiken. Hierbij een oproep aan alle lezers die eigenaar zijn van een bedrijf of er werkzaam zijn als PR manager om NICC Magazine als mogelijkheid te zien om **uw bedrijf of product onder de aandacht** van nu 9500 abonnees te brengen. Tevens willen wij een beroep doen op uw waardering als abonnee voor het zeer vele werk dat wij maandelijks aan NICC Magazine hebben. Houdt u in gedachten dat NICC Magazine geheel GRATIS is, hetgeen echter niet betekent dat wij geen kosten hebben. Juist in deze tijden is

uw betrokkenheid bij NICC Magazine van groot belang en vragen wij u een **VRIJWILLIGE DONATIE**. Wij zullen u daarvoor zeer dankbaar zijn en u zult verzekerd zijn van een blijvende gratis toezending van uw geliefde en gewaardeerde NICC Magazine. Onze volledige bankgegevens zijn: (BIC: RABONL2U)

NL39 RABO 0129 2168 36,

t.n.v. **N.I.C.C.** Den Haag NL.

Mogen wij u tenslotte vragen om NICC Magazine zoveel mogelijk bij uw familie, vrienden en kennissen onder de aandacht te brengen? Vraag hen ook gratis abonnee te worden. Wij wensen u weer veel plezier met uw NICC Magazine. En mede dankzij uw donaties en advertenties kan NICC Magazine helemaal GRATIS blijven.

Hans Vogelsang, hoofdredacteur.

Locatie verdwenen oorlogswrakken wordt eindelijk officiële gedenkplek

Nederland en Indonesië zijn overeengekomen om samen de locaties van Nederlandse oorlogswrakken in Indonesische wateren te beschermen als officiële gedenkplek. Dit geldt ook voor de locatie waar de scheepswrakken van de Hr.Ms. De Ruyter, Hr.Ms. Java en Hr.Ms. Kortenaer, alsmede een aantal Britse schepen verdwenen zijn.

Deze overeenkomst heeft als voornaamste doel te voorkomen dat opnieuw scheepswrakken ten prooi vallen aan illegale bergingspraktijken. Dit zijn Minister Stef Blok en zijn Indonesische ambts-genoot Retno Marsudi overeen-gekomen tijdens minister Blok's tweedaagse bezoek aan Jakarta eind juni 2018. Voornaamste doel van het bezoek van Minister Blok was overleg met Indonesië, dat

volgend jaar de tijdelijke zetel van Nederland in de VN Veiligheids-raad overneemt.

De ondergang van de Hr.Ms. Kortenaer tijdens de Slag in de Javazee.

Tevens hebben beide ministers afspraken gemaakt voor het samenstellen van een speciaal team dat voor het einde van 2018 de eerste stappen zet tot een strategie voor de bescherming van de andere Nederlandse scheeps-

wrakken in de zeegebieden rond Indonesië.

Er liggen naar schatting nog ten minste 110 Nederlandse scheepswrakken in de wateren van Indonesië. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en haar Indonesische tegenhanger Arkenas zullen gezamenlijk onderzoek doen naar de locaties van deze schepen en tevens het gebied rond de plek waar de verdwenen schepen hebben gelegen intensief onderzoeken.

De locaties van de scheepswrakken moeten in kaart worden gebracht en beschermd. Volgens een voorzichtige conclusie zijn er op het moment geen aanwijzingen dat er ook andere wrakken verdwenen zouden zijn.

Moluks verzet tijdens de Japanse bezetting

Door: Menke de Groot

Dit artikel hebben wij een aantal jaren geleden reeds geplaatst, maar er zijn sindsdien zoveel nieuwe abonnees bijgekomen die het nog niet gelezen hebben. En bovendien mede in het kader van "2018 – het jaar van het verzet", hebben wij gemeend er goed aan te doen om dit artikel van Menke de Groot wederom te plaatsen.

Tijdens de bezetting van Nederlands-Indië door Japan (1942-1945) ontstonden diverse verzetsgroepen die, verspreid over de gehele archipel, zeer actief waren. Deze weerstand tegen de Japanse bezetter in de Oost is vaak onderbelicht gebleven: daar waar namen zoals die van kapitein Reinder Gebbinus de Lange zeker gevoelens van respect zouden moeten oproepen kent in werkelijkheid vrijwel niemand zijn naam nog.

Molukse KNIL-militairen tijdens de 2^e expeditie naar Atjeh in 1874

Ook de rol van Molukkers in het verzet is relatief onbekend gebleven. Molukkers werden van het begin van de bezetting af aan van Nederlands-Indië door Japan onderdrukt en de rechten ontnomen. Zij traden dan ook relatief vaak toe tot het verzet en dit kostte aan velen van hen het leven.

Molukkers hadden dan ook veel meer banden met Nederland dan andere bevolkingsgroepen in de

Indische archipel: voor een groot gedeelte hingen zij de Christelijke godsdienst aan en al heel lang behoorden Molukkers tot de vrijwel onmisbare soldaten van het KNIL. Zij namen deel aan de vele expedities, zoals de tweede expeditie naar Atjeh en de Lombok-expeditie en vormden een onmisbaar onderdeel van het Korps Marechaussee te voet.

Aanvang der Japanse bezetting

Aan het begin van de Japanse bezetting, in 1942, woonden een groot aantal Molukkers verspreid over de gehele Indische archipel, op Java, Sumatra, Borneo, Celebes, Timor en natuurlijk de Molukken. Na de capitulatie van Ambon, op 30 januari 1942, werden de Ambonese KNIL-soldaten naar Marinekamp Halong overgebracht. De rest van de bevolking werd gedwongen te werk gesteld bij de voedselverbouw of diende transportdiensten en andere werkzaamheden te verrichten.

De meeste Molukse KNIL-soldaten werden eind april 1942 uit de krijgsgevangenschap ontslagen. Hun bijdrage aan het anti-Japanse verzet was vervolgens overal in Nederlands-Indië heel groot. Op Sumatra bijvoorbeeld richtten Molukse KNIL-soldaten de verzetsorganisatie "Sapoe Tangan Merah" (de "Rode Zakdoek") op en met name op de Molukken kregen de verzetsgroepen zeer veel steun van de bevolking.

Verzetsgroep van kapitein Kaseger en sergeant-majoor Mendoza

Op Ambon werden direct na de vrijlating van de Ambonese KNIL-militairen diverse verzetsgroepjes geformeerd. De sergeant-majoor geweermaker F.A. Mendoza ver-

zamelde enige onderofficieren (waaronder sergeanten Rompies, Lantang en Sahetapy en de brigadier Tisera) om zich heen om een guerrillastrijd tegen de Japanners te voeren. Hiertoe werden berichten en goederen kamp Tantoei binnengesmokkeld en contacten met onder meer sergeant-majoor Waalwijk gelegd.

De Menadonese kapitein Kaseger, die intussen door Mendoza gevraagd was als leider van de groep op te treden, raadde in eerste instantie een guerrilla-oorlog, bij gebrek aan goede bewapening, af. Sergeant A.A. Koster, sergeant der stadswacht F. Nasalleh en de Mariniers P.T. Marcks en P. Lenze beperkten zich nu in eerste instantie tot het afluisteren en verspreiden van nieuwsberichten.

Erebegraafplaats Tantoei

Intussen voerde sergeant Lantang koerierswerkzaamheden uit en verzamelde wapens en werd de groep Kaseger uitgebreid met brigadier Tuanakotta en sergeant D. Eikendorp. Eikendorp onderhield contacten met een andere verzetsgroep, die van sergeant Matthijs de Fretes, die in de bergen actief was.

In mei en juni 1942 deden de Japanners onderzoek naar dit soort verzetsgroepen, omdat de bevolking van met name Leitimor niet voldoende medewerking toonde.

Sergeant-majoor Waalwijk werd op 11 juli 1942 aangehouden toen hij pakjes brieven kamp Tantoei

binnen wilde smokkelen. De Japanners namen wraak door alle betrokken mannen af te ranselen met ijzeren staven, wat drie van hen met de dood moesten bekopen.

In augustus 1942 deden de Japanners zonder resultaat een inval bij Kaseger en Mendoza - drie dagen later werd Mendoza gearresteerd en overgebracht naar de gevangenis van Amboina.

Via zijn echtgenote liet hij de andere leden der troep de waarschuwing toekomen Ambon zo snel mogelijk te verlaten. Behalve Kaseger, die naar Makassar wist te ontkomen, gelukte het niemand van de groep te ontsnappen. Allen werden gearresteerd en naar Fort Victoria overgebracht. Op 15 januari 1943 werden de leden van de verzetsgroep Mendoza, Tisera, Sahetapy en Tuanakotta onthoofd.

Fort Victoria op Ambon waar leden van de verzetsgroep geëxecuteerd werden

De groep van sergeant Matthijs de Fretes

Militair Th.A. Deighton trok na de capitulatie met vijf Indo-Europese KNIL-soldaten naar het zuiden van Leitimor, waar de troep contact maakte met een aantal Nederlandse artilleristen en de sergeant-majoor W.J.P. Jansen, commandant der KNIL-stelling te Serie. Jonathan Parera, de zoon van een landwachter, informeerde Deighton over een wapenopslagplaats in Serie, waardoor men enige tijd over wapens en munitie kon beschikken.

Omdat de groep van Deighton geen geld had kon zij niet uitwijken naar veiliger oorden. De

wapens werden meegegeven aan iemand die zei namens Jansen te spreken. Deighton en Godeaus kwamen vervolgens in contact met sergeant Lantang, die hen naar Koesoe-Sere bracht waar Deighton onderdak vond bij Jacobus Parera. Toen er een grote wapenopslagplaats werd ontdekt bracht sergeant Lantang de troep van Deighton in contact met Matthijs de Fretes.

Oprichting van de verzetsorganisatie van Matthijs de Freitas

De Freitas werd op 17 oktober 1888 te Mahia geboren en diende gedurende langere tijd bij de troepen van het KNIL te Atjeh. In de rang van sergeant der Marechaussee verliet hij de dienst in 1936 met eervol ontslag en keerde terug naar Mahia, waar hij bekend stond als olifantenjager en hoofd van de Landwacht. In maart 1942 belegde De Freitas een bijeenkomst waaraan ruim 100 man, waaronder Deighton, Godeaus en Jacob Parera deelnamen. In de vergadering vroeg De Freitas de aanwezigen zich gereed te houden om de geallieerden bij hun komst te ondersteunen.

Het door Deighton en Parera ontdekte wapentuig werd onder de mannen verdeeld; veel van hen hadden echter bij het begin van de Japanse bezetting de eigen wapens al verborgen zodat men over een redelijk arsenaal beschikte. Intussen bleven de contacten tussen Mendoza en Kaseger te Amboina doorgang vinden en hielden Lantang, Mendoza, Rompies, Sahetapy en Tisera regelmatig vergaderingen.

Toen Mendoza in augustus 1942 werd gearresteerd was De Freitas al ondergedoken in Hatiwe-Besar te Hitoe. Van hieruit gaf hij, omdat hij geloofde dat de Geallieerden spoedig zouden landen, aan sergeant Jacob Latuhertu in Nakoe order een organisatie ter

bestrijding van de Japanners op te richten. Latuhertu nam hierop contact op met de sergeanten Habel Rehatta en Dirk Eikendorp, Evert Tehupeoory en Johannes Hehareuw, Charles Hehajary en Domingus Waas.

Iedere sergeant kreeg opdracht in zijn eigen dorp met de KNIL-militairen en landwachters een aantal plaatselijke afdelingen van de verzetsorganisatie op te zetten.

Structuur der verzetsorganisatie

Domingus Waas kreeg bevel de kusten van Nakoe en Mahia te bewaken en diende Latuherta te waarschuwen als er signalen waren dat een landing der Geallieerden plaats zou gaan vinden. Toen de Fretes vernam dat de verzetsorganisatie intussen geformeerd was keerde hij terug naar Leitimor, waar hij werd benoemd tot hoofd van de aparte verenigingen, die in totaal nu 300 leden telden.

Zicht op haven en baai van Ambon met links Fort Victoria

In een aantal dorpen werden afdelingen opgericht, meestal door KNIL-soldaten of door landwachters, onder leiding van een sergeant. De Freitas had de algemene leiding en bestuurd de westelijke, terwijl Rehatta, Latuheru en Pattiasina de oostelijke afdelingen voor hun rekening namen. De organisatie beschikte over KNIL-wapenvoorraden die bij Serie en Koesoe-Sere en in de buurt van de stellingen Soja en Roetoeng verborgen waren.

Tot de taken van de afdelingen behoorden het verzamelen van

inlichtingen, plegen van sabotage en het verrichten van koeriersdiensten. Als er een landing der Geallieerden zou plaatsvinden dan konden binnen korte tijd honderden mannen gemobiliseerd worden.

In januari 1943 vonden in de woning van de leraar S.J. Sopacua een aantal vergaderingen, waarbij Rehatta, Eikendorp, Latuheru, Hehareuw en Hehajary aanwezig waren, plaats. Tijdens die bijeenkomsten werden de acties, nodig tijdens een Geallieerde landing, besproken en de verzamelde wapens, vijftig karabijnen, vier mitrailleurs en munitie, bijeengebracht en op een veilig plaats verborgen.

Ambonese militairen in marstenue

De verwachting van een landing van Geallieerden werd versterkt toen een eenheid onder kapitein Nijgh en sergeant J. Malawau landde op de zuidkust van Ceram. Helaas werden zij de volgende dag al gearresteerd en naar Fort Victoria overgebracht.

Arrestatie en executie der leden

Tijdens een vergadering op 11 maart 1943, waar naast De Fretes en de eerder genoemde personen ook Nakoe, Kilang en Hoekoerila en de drie sergeanten Tehupeiory, Keiluhu en Pattiasina aanwezig waren, besprak men de aan de Geallieerden te bieden ondersteuning. Op 13 maart 1943 werden E. Tehupeiory en A. Leiluhu, twee groepsleiders, door de Japanners opgepakt. In de dagen daarop volgend vond ook

de arrestatie van de overige leden van de groep De Fretes plaats.

Omdat men De Fretes en Jacob Latuheru niet direct kon vinden arresteerden de Japanners hun familie en dreigde met executie als De Fretes en Latuheru zich niet zouden aangeven. De Fretes werd op 1 juli 1943, samen met Rehatta, Eikendorp, Tehupeiory, Hehareuw, Hehajary en Latuheru gearresteerd.

Na de arrestatie van de kern van de groep De Fretes nam het verzet op Leitimor af, al werden op 30 december 1943 nog wel 16 personen, op verdenking van het seinen naar Geallieerde vliegtuigen en spionage, gearresteerd. In de loop van 1943 vonden de organisaties van sergeant-majoor Leihitu en soldaat J. Litamahuputty op Saparoea een einde toen zij werden opgerold. Nog in augustus 1944 bevonden zich in de stadgevangenis van Amboina ongeveer 300 politieke gevangenen - deelnemers aan het Molukse verzet.

Verzetsgroep van Petrus Leihitu

Petrus Leihitu (1907 - 1945) pleegde enige verzetsdaden op Ambon en richtte vervolgens in Haria op Saparoea de vereniging Menpertabankan Rumah Oranje (Wij blijven Oranje Trouw) op. Hij werd in april 1942 gearresteerd en weer vrijgelaten. Toen hij eenmaal, waarschijnlijk op vrijwillige basis, tewerk gesteld werd bij handelsorganisatie Nanyo Kohatsu Kaisha, die verantwoordelijk was

voor het voedseltransport van Saparoea naar Ambon, gebruikte hij deze positie als dekmantel om vrij te reizen en contact te onderhouden met andere leden van het verzet.

Lewihitu's groep pleegde onder andere wapendiefstallen en ze verzamelden inlichtingen over de Japanners. In juni 1943 werd Leihitu voor de tweede maal

gearresteerd en naar de Amboina-gevangenis gevoerd. Op 13 juli 1945 kreeg hij van de Japanse Krijgsraad de doodstraf. Zijn executie vond plaats op 16 juli 1945 te Benteng.

Verzetsgroep van Jacob Litamahuputty

Jacob Litamahuputty (1918-1944) was aan het begin van de oorlog werkzaam als soldaat tweede klasse in de Serimanstelling in Soja. Tijdens de Japanse bezetting richtte hij een verzetsgroep op Saparoea op. Na enige tijd bestond deze uit ongeveer 60 leden, soldaten en burgers, die zich bezighielden met het verzamelen van inlichtingen, het smokkelen van wapens en kleine sabotageactiviteiten.

Na een ontmoeting met een Japanse patrouille in mei 1943, waarbij een lid van de groep van Litamahuputty in handen van de vijand viel, was Litamahuputty gedwongen om naar Ceram te vluchten. Aldaar werd de groep verrast door een groep Japanners, die in het inderhaast verlaten bivak een schriftje met de namen van de leden en steunverleners

Ambonese KNIL-militairen tijdens een bandjir op Ambon

van de verzetsgroep vonden. De troep keerde overhaast naar Saparoea terug, waar de een na de ander werd opgepakt.

Ook Litamahuputty was uiteindelijk gedwongen om zich te melden. Op 22 februari 1944 hoorden 23 leden van de groep hun doodvonnis uitspreken, dat op 2 maart 1944 tot uitvoering werd gebracht.

Waroe en de massamoord te Empalawas (Babar)

Op 2 september 1943 wisten 230 KNIL-militairen, die te werk waren gesteld aan de oostkust van Ceram, hun kampement te ontvluchten. Nadat hun schuilplaats bij de radja van Solang was verraden sloeg de troep op de vlucht naar het westen. Intussen werden zij achterhaald door de Japanners en in diverse vuurgevechten op twee personen na allemaal doodgeschoten.

Op het eiland Babar wilde de Japanse commandant Shinohara in het dorp Empalawas orde op zaken stellen en werd, samen met enige soldaten, door de bevolking vermoord. Een Japanner wist alarm te slaan en een paar dagen kwam een boot met 100 Japanners bij het eiland aan. De commandant, marine-adjutant Makino Shujiro, beloofde de verontruste dorpingen een verzoeningsfeest, waarbij iedereen was uitgenodigd.

Zuidkust van Babar

Vierhonderd mensen, zo goed als bijna de gehele bevolking van Empalawas gaf acte de presence - uitgezonderd tien vrouwen, die als troostmeisjes moesten dienen voor de Japanners, werden alle dorpingen doodgeschoten. Alleen de dorpsoudsten kregen een bijzondere behandeling - zij werden opgehangen en verbrand. Shinohara werd na de oorlog tot de doodstraf veroordeeld.

De bewoners van Langgoer (de Kei-eilanden) deden tijdens de bezetting van Japan middels het seinen naar vliegtuigen veel

moeite om aan de Geallieerden informatie door te geven.

De Japanners hadden hen bevolen het vliegveld van Langgoer te camoufleren maar in plaats van de gevraagde bomen te planten werden door de tewerk gestelde KNIL-militairen wortels doorgekapt zodat de planten stierven en het vliegveld goed te zien zou zijn voor de bemanning van overkomende Geallieerde vliegtuigen.

De groep van Julius Tahija

Julius Tahija (1916-2012) was bij het uitbreken van de oorlog werkzaam als sergeant der tweede klasse bij het KNIL. Hij kreeg de opdracht om met een detachement van 13 KNIL-soldaten vanuit Darwin naar de Tanimbar-eilanden te gaan om het Nederlandse gezag aldaar te handhaven en in geval van nood uit te wijken naar niet-bezet gebied. Op 30 juli 1942 landden twee Japanse schepen in de baai van Saumlaki.

Toen de omstreeks 200 Japanners naar het dorp marcheerden werden ze vrijwel allemaal door Tahija en zijn manschappen doodgeschoten. Tahija en zijn troep weken vervolgens uit naar Wermatang, waar een boot werd gecharterd, waarmee de troep terugkeerde naar Darwin.

In Australië werd Tahija bevorderd tot 1^e luitenant en bij Koninklijk Besluit van 21 september 1942 benoemd tot ridder in de Militaire Willemsorde.

Hij kwam later in dienst van de NEFIS (Netherlands Forces Intelligence Service). Begin 1945 nam hij onder meer deel aan een landing op de kust van Magoli.

Moluks verzet op Sumatra

Aan de westkust van Sumatra, in en rond de plaatsen Padang, Padang-Pandjang en Fort de Kock, ontstond tijdens de bezetting een organisatie van Molukse en Indo-

Europese krijgsgevangenen, die onder leiding stond van sergeant J.A. Pattinama en na diens arrestatie van de broers P.H.J. en C.D.F. Marges, en zich bezig hield met het verzamelen van inlichtingen en het verzamelen van wapens.

Aan de oostkust van Sumatra waren eveneens verzetsgroepen actief waaronder "Rode Zakdoek"-groepen in Rengat, die ook inlichtingen verzamelden. Nadat de order van generaal R.Th. Overakker, waarin deze zijn persoonlijke instructies aan zijn opvolgers, de kapiteins R. ten Velde en A.C. Woudenberg, had opgeschreven, bij de Japanners bekend werd, vonden vele arrestaties plaats.

Julius Tahija

Bij razzia's werden toen aan de westkust vele honderden mensen opgepakt. Tijdens de groepsprocessen aan de oost- en aan de westkust werden tientallen doodvonnissen, waaronder die van Overakker en kolonel G.F.V. Gosenson, uitgesproken en direct voltrokken.

Moluks verzet op Java

De arrestatie van RAF-luitenant Gordon Coates en de vondst van de rapportage over het verzet op Midden-Java betekende het einde van de verzetsleiders mr. L.J. Welter, kapitein R.G. de Lange en kapitein A.L.J. Wernink.

Uit de rapportage bleek daarnaast dat de Molukse KNIL-militairen, vrijgelaten uit de barakken van het voormalige elfde en twaalfde

Generaal R.Th. Overakker

KNIL-bataljon, die zich met toestemming van de Japanners hadden aangesloten bij een nachtwakgroep, deze als dek-mantel hadden gebruikt voor verzetsactiviteiten.

Molukkers die met name genoemd werden waren: A.I. Tanasale, J. Kaihatu, J.M. Westplat, Nikijuluw, Haulusy en E. Siahaya. Anderen waren: D. Souhuwat, J. Teterissa en J. Raihatte.

Appendix 1. Afdelingen van de verzetsgroep De Fretes

Mahia: sergeant Z.M. de Fretes

Koesoe-Sere: sergeant E.M. Lanting

Hatalai: B. Kastanja en N. Loppies

Soja: sergeant H. Rehatta

Nakoe: sergeant J. Latuheru

Kilang: sergeant J. Hehareuw

Ema: J. Dias

Hoekoerila: sergeant C. Hehajary

Hoetoemoeri: sergeant E. Tehupeiori

Roetoeng: sergeant Talahata

Soldaat Pieter Telussa, Nakoe

Soldaat Jacob Gaspersz, Nakoe

Sergeant Emile M. Lantang, Koesoe-Sere

Sergeant Hoogendorp, Koesoe-Sere

Soldaat Nicolaas Loppies, Hatalai

Soldaat Benjamin Kastanja, Hatalai

Bron:

www.nederlandsekrijgsmacht.nl

Appendix 2. Dodenlijst van de groep De Fretes (onthoofd of gestorven in Japans gevangenschap)

Soldaat Jan Patty, Soja

Soldaat Izaak Hursepuny, Hoetoemoeri

Soldaat Marcus Tapalawatin, Hoetoemoeri

Soldaat Nicolaas Keiluhu, Hoetoemoeri

Korporaal Willem Palapessy, Ema

Sergeant Koko de Fretes, Kilang

Maandelijks GRATIS voor ruim 9500 abonnees

Waardeert u ons werk?
Maak ons dan blij met een

donatie

IBAN: **NL39 RABO 0129 2168 36**

t.n.v. N.I.C.C. te Den Haag

Reparatie van iPhone, iPad en Android. Snel, vakkundig en redelijk geprijsd.
Klik [hier](#) voor de aanbieding. Borca-Online / BorcaDen webshop

Borca **Online**
Computer **Service**

Weimarstraat 39
2562 GP Den Haag
070-364 2806
www.borca-online.nl

(advertentie)

De Nederlandse slavernijgeschiedenis

Door: Regie Baay

Dit verhaal is geschreven in het kader van de Maand van de Verzwegen Geschiedenis georganiseerd door De Correspondent en The Black Archives. Deze themamaand wordt jaarlijks gehouden in de maand oktober. Dit artikel gaat over de Nederlandse slavenhandel in voormalig Nederlands-Indië. Het is bekend dat Nederland nauw betrokken was bij de slavenhandel, maar bijna altijd gaat het dan om Suriname en de Nederlandse Antillen. Reggie Baay betoogt in dit stuk dat de slavenhandel in Indië óók in de geschiedenisboeken moet komen.

Reggie Baay

Nederland staat meer en meer stil bij de slavernij. Sinds enkele jaren maakt het eigen slavernijverleden deel uit van het primair en secundair onderwijs. En als je de jaarlijkse herdenking van de afschaffing van de slavernij op 1 juli in het Nieuws bekijkt en tal van politici invoelend acte de présence ziet geven, dan zou je bijna denken dat er in dit land sprake is van een diepgaand historisch besef als het gaat om het Nederlandse slavernijverleden.

Niets is minder waar. Afgezien van het feit dat het onderwerp op de scholen veelal beschamend oppervlakkig wordt behandeld (en niet zelden door veel docenten wordt vermeden), is dat wat wordt onderwezen en herdacht slechts een deel is van de slavernijgeschiedenis. Namelijk dat deel dat zich afspeelde in Suriname en de Antillen.

Dat ons land ook een meerdere eeuwen omspannend slavernijverleden heeft in het voormalig Nederlands-Indië, daar wordt tot op heden volledig aan voorbijgegaan. Dit deel van het Nederlandse slavernijverleden ontbreekt geheel in ons collectieve geheugen, in onze nationale geschiedenis, in ons onderwijs en bij onze nationale herdenking.

Hoe kan dat? En waarom mogen we dit deel van onze geschiedenis nooit meer negeren?

Het is opmerkelijk dat de roemruchte Vereenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) in ons land wordt gezien als een toonbeeld van daadkracht en ondernemingszin. Dat de VOC-handel gepaard ging met genocide, uitbuiting, oplichting en roof, wordt nog veel te weinig benadrukt. In nogal wat geschiedenis lesboeken wordt die kwalijke rol van de VOC bijvoorbeeld niet of nauwelijks belicht.

Nog minder bekend is dat de VOC zich in Azië ook altijd én op grote schaal heeft beziggehouden met slavenhandel en slavernij.

Voor het bouwen en onderhouden, uitbreiden en verdedigen van haar vestigingen, handelsposten en forten, maar ook voor het uitvoeren van al haar handelsactiviteiten, kocht, gebruikte en verkocht de VOC vanaf begin 1600 slaafgemaakten. Alleen al in de eerste decennia van haar vestiging in de Indische Archipel heeft

de VOC enkele tienduizenden slaafgemaakte personen naar haar handelsposten en vestigingen in Indonesië verscheept.

I Loeh Sari, slavin van de Radja van Boeileleng, 1865

De VOC haalde de slaafgemaakten uit gebieden in het huidige India, Sri Lanka, Maleisië, Filippijnen en de Indonesische eilanden Bali, Sulawesi en Sumatra, maar ook van de slavenmarkten in Oost-Afrika. Maar niet alleen van die slavenmarkten, ook kocht de Compagnie krijgsgevangenen op in conflictgebieden in de Aziatische regio. De op deze wijze tegen een lage prijs ingekochte gevangenen verkocht de Compagnie tegen een flinke winstmarge. Ook maakte de Compagnie zelf slaven. Op haar veroveringstochten werden krijgsgevangenen simpelweg tot slaafgemaakten verklaard en dan vervolgens of verkocht of ten eigen bate gebruikt.

Uit onderzoek blijkt dat de VOC tijdens haar hele bestaan naar schatting tussen de zeshonderd-duizend en ruim één miljoen slaafgemaakten heeft verscheept, tewerkgesteld en verhandeld. Ter vergelijking: de totale Nederlandse slavenhandel in de West wordt geschat op een aantal

tussen de vijf- en zeshonderd-duizend personen.

Een van de grote verschillen tussen de West en de Oost van de Nederlandse kolonisatie betreft de aard ervan.

Suriname en de Antillen waren zogenaamde plantage-kolonies. Oost-Indië was een handelskolonie. De West had met haar plantages grote behoefte aan slaafgemaakten, die het zware plantagewerk moesten doen. In de Oost, waar de begeerde gewassen al werden verbouwd met inzet van de lokale vorsten en grootgrondbezitters, bestond die behoefte niet.

Boelelengse lijfeigene (sepangan) 1865

In de Oost werden slaafgemaakten dus ingezet voor de opbouw, instandhouding en uitbreiding van het VOC-imperium in Zuid-Oost Azië. Dit betrof voornamelijk het bouwen en herstellen van forten en nederzettingen. Daarnaast werden ze op grote schaal door particulieren gekocht, verkocht en ingezet voor 'diensten' in de breedste zin, zoals het dienen in huis, maar ook voor het werk op de plantages.

De VOC profiteerde dus optimaal van de goedkope arbeid én van de handel in slaafgemaakten. Maar er waren nog andere manieren waarop zij voordeel trok van de ongelukkigen.

Al vanaf het begin van de VOC-activiteiten in Azië werd door Compagnie-dienaren zelf smokkelhandel bedreven. Dat gebeurde ook met de handel in slaafgemaakten. In plaats van in te grijpen, maakten de bewindvoerders van de Compagnie van de nood een deugd en lieten deze illegale slavenhandel door hun personeel toe. Het werd beschouwd als een 'arbeidsvoordeel' en de smokkelaars mochten zelfs oogluikend gebruik maken van de schepen van de Compagnie.

Daarnaast waren er ook nog de inkomsten uit de zogenoemde slavenbelasting. De VOC had de monopolie op de slavenhandel in de Indonesische Archipel. Vanuit die positie hief zij belastingen op elke slaaf die door anderen werd verhandeld. Zonder te overdrijven kunnen we dus gevoeglijk zeggen dat de slavernij in de Oost een onbekende pijler is waarop in die tijd het VOC-imperium was gebouwd.

Het hield niet op toen de VOC eind achttiende eeuw ter ziele ging. Onder het bestuur van de Nederlandse staat bleven de slavenhandel en slavernij tot in de negentiende eeuw gehandhaafd en inde diezelfde staat daarvan de inkomsten, onder andere door de hiervoor benoemde slavenbelasting.

Terwijl andere koloniale mogendheden zoals Engeland en Frankrijk overgingen tot afschaffing van de slavernij in respectievelijk 1833 en 1848, duurde het tot in het begin van de tweede helft van de negentiende eeuw voordat in het Nederlandse parlement – na veel geharrewar – werd besloten tot afschaffing van de slavernij in Nederlands-Indië.

Uiteindelijk werd pas op 1 januari 1860 deze praktijken in geheel Nederlands-Indië afgeschaft. Wie denkt dat daarmee de slavernij tot het verleden zou behoren, komt

bedrogen uit. Met de afschaffing in 1860 werd slechts een klein deel van de slaven in Indonesië vrijgekocht. Om precies te zijn werd er slechts voor 4739 personen een vrijkoopsum betaald. Het overgrote deel, die veelal in eigendom waren van plantagehouders buiten Java, bleef dus gewoon slaaf.

Vrees voor politieke onrust onder de lokale vorsten en grootgrondbezitters, maar vooral de wetenschap dat het vrijkopen van deze slaven veel geld zou kosten en dus inkomen zou schelen, weerhielden de opeenvolgende regeringen in Nederland ervan daadwerkelijk een einde te maken aan de slavernij in de kolonie.

Drie slavinnen (sepangan) van de Radja van Boeleleng, 1865

Dit zorgt voor het onthutsende feit dat onder het Nederlandse koloniale bewind de slavernij, ondanks de formele afschaffing in 1860, dat tot in de eerste decennia van de twintigste eeuw gewoon bleef voortbestaan.

Het is opmerkelijk dat deze oudste en langste Nederlandse koloniale slavernijgeschiedenis geheel vergeten is; geen plaats heeft in ons collectief geheugen, niet is terug te vinden in onze nationale geschiedenis, geen plaats heeft in ons onderwijs en niet eens een voetnoot waard is tijdens de nationale herdenking slavernij-verleden.

Nu is het natuurlijk wel zo dat wij in dit land altijd al een moeizame relatie hebben gehad met de schaduwkanten van onze nationale geschiedenis. Die moeizame relatie betreft niet in de laatste plaats het verleden in de voormalige koloniën. Het feit dat er nu, na lang aandringen, pas zicht is op – en enige openheid komt over – het structurele geweld dat door het Nederlandse leger is gebruikt tijdens de dekolonisatieoorlog in Indonesië, is daar een illustratie van.

Dat het slavernijverleden in de West wél een plaats heeft in ons collectieve geheugen, in onze nationale geschiedenis, en inmiddels jaarlijks wordt herdacht, is dan ook zeker niet te danken aan een grootse houding om ons falen vrijwillig onder ogen te willen zien. Het is vooral het gevolg van de bewonderenswaardige en niet-aflatende strijd van de Surinaamse en Antilliaanse nazaten in eendrachtige samenwerking met zowel witte als zwarte historici voor erkenning van hun eigen slavernijgeschiedenis.

Als het gaat om het Nederlandse slavernijverleden in de Oost, is er nooit een vasthoudende groep nazaten in eendrachtige samenwerking opgestaan die erkenning van haar geschiedenis heeft geëist. En het valt vooreerst ook niet te verwachten dat zo'n groep zal opstaan, simpelweg omdat verreweg de meeste nazaten van slaafgemaakten in de Oost zich niet bewust zijn van hun eigen geschiedenis van slavernij.

Moeten wij dan maar doorgaan met nalaten ook dit belangrijke deel van ons slavernijverleden te erkennen en te herdenken? Dat lijkt mij niet. Om met het herdenken te beginnen: dat is niet alleen een zaak waarmee respect wordt betoond aan slachtoffers en de (bewuste) nazaten, maar is ook bedoeld om 'niet te vergeten'. Om ons bewust te worden van ons

handelen in het verleden; om daar kritisch naar te (blijven) kijken en ervan te leren voor de toekomst.

Is het bovendien niet hypocriet dat in ons geschiedenisonderwijs quasi manmoedig 'de slavernij in de voormalige koloniën' (let op het meervoud) is opgenomen, maar dat dit alleen de slavernij in de West betreft en die in de Oost geheel ontbreekt. Is het niet, nu onderzoek dit onweerlegbaar heeft aangetoond en het totale Nederlandse aandeel in deze donkere episode uit de wereldgeschiedenis dus veel groter blijkt te zijn dan tot nu toe werd aangenomen, een abject staaltje van geschiedvervalsing?

Verder is het een misvatting te denken dat als wij het maar blijven ontkennen en negeren, de rest van de wereld het nooit te weten komt. Precies een jaar geleden mocht ik op de Gadjah Mada-Universiteit in Yogyakarta een vol auditorium toespreken tijdens een symposium over..... het Nederlandse slavernijverleden in de Indonesische Archipel. Tsja, in Indonesië hebben ze inmiddels aardig wat ervaring met de Nederlandse verzwijging en verdraaiing als het gaat om de gezamenlijke geschiedenis.

Het is inmiddels bijna drie jaar geleden dat het boek '*Daar werd wat gruwelijks verricht*' is uitgekomen waarin ik dit 'vergeten deel' van de Nederlandse slavernijgeschiedenis uitvoerig beschrijf maar nog steeds heerst in dit land wat dit betreft een oorverdovende stilte. Dat stemt weinig hoopvol. Ook bij de slavernijtentoonstelling

in het Tropenmuseum in Amsterdam, die net geopend is, is er amper aandacht voor de slavernij in de Oost.

Dat kan ook anders. Onlangs maakte Unesco bekend dat de enkele jaren geleden ontdekte resten van Cais do Valongo, de vroegere slavenhaven in Brazilië, op de werelderfgoedlijst wordt geplaatst. 'Zodat wij ons aspecten van de menselijke geschiedenis herinneren die niet vergeten mogen worden', luidt een deel van de motivatie. Die resten waren ooit toegedekt en daarmee verborgen voor het nageslacht.

Welnu, hier in Nederland is sprake van nota bene een complete en enkele eeuwen omspannende slavernijgeschiedenis die bewust is toegedekt en verborgen voor het nageslacht. Het wordt dus de hoogste tijd dat niet alleen ons onderwijs over ons slavernijverleden verbetert, maar ook dat de slavernij en de slavenhandel in de Oost daarin een plaats krijgt. Dat het ook deel wordt van onze nationale geschiedenis en op z'n minst herinnerd wordt tijdens de nationale slavernijherdenking. Onwetendheid over het werkelijke en volledige slavernijverleden van ons land en het verkeerde nationale zelfbeeld dat daarvan het gevolg is, kunnen immers aan de basis staan van intolerantie, racisme en vreemdelingenhaat.

Een natie die daarin geen verandering wil brengen en dus kennelijk een van haar donkerste schaduwkanten uit haar verleden negeert en verborgen houdt, is niet alleen ongeloofwaardig en dwingt geen enkel respect of moreel gezag af, maar oogst en verdient, niet in de laatste plaats internationaal, slechts huizenhoge irritatie en overvloedige hoon.

Foto's bij dit artikel: *University Library Leiden, I. van Kinsbergen*

<https://decorrespondent.nl/>
www.theblackarchives.nl/

Bevrijd van de Jappen, niet van de oorlog

Door: Han Dehne

Het eerste Nationalistisch kamp van de Indonesiërs, die de plaats van de Japanse bezetters hadden ingenomen, waar wij verbleven had de naam "Kamp Sinkokan". Daarna, enkele maanden later, werden wij overgebracht naar het "Kamp Kletjo". Dit was een voormalige touwfabriek. Na een tijd daar te hebben gezeten werd ik ernstig ziek en mocht van de bezetters (Pemuda's, Nationalistische strijders) overgebracht worden naar het ziekenhuis, waarbij mijn moeder en zus, gezien de aard van mijn ziekte, toestemming kregen om buiten het kamp te gaan wonen zodat zij mij regelmatig konden zien.

Kort na mijn genezing besloot mijn moeder, op aandringen van een collega van mijn opvoedvader, te vluchten naar het door Nederlanders bezette deel van Indonesië. Mijn moeder dacht dat je gewoon op de trein kon stappen, maar dat liep even anders. We konden mee rijden met de trein van Solo naar Yogyakarta, vanwaar wij verder te voet verder moesten gaan.

Die voettocht, een barre voettocht, heeft ons geleid door de bossen, sawa's en bergen. Tijdens die vlucht was er niet of nauwelijks eten en alleen wat de natuur ons bood hield ons in leven. Ons drinken bestond uit vuil water of regenwater. In die periode liep ik nog een aantal ernstige ziektes op. Cholera en Difterie werden mijn deel en dankzij Inlandse genezers en onwaarschijnlijke kruiden werd mijn, toen nog korte leventje, gered. Het grof linnen verband, een speciaal soort linnen, waar de smeersels mee werden afgedekt heb ik nog steeds bewaard. Dit levensreddend verband zal ik nooit wegdoen of afgeven aan anderen en als mijn eigen leven eindigt

dan gaat dat met mij mee in mijn doodskist.

Nadat wij, na onze maandenlange vlucht, eindelijk sterk vermagerd en met een vies en verwaarloosd uiterlijk, onze plaats van bestemming "Tassik" bereikten werd mijn moeder, als echtgenote van een militair, toegestaan een baantje te gaan vervullen op het kantoor van de kazerne. Alvorens daar te beginnen konden wij na enig aandringen van haar chef meerijden met een militair transport naar Bandung om haar moeder en zusjes te gaan zoeken. Wij bezaten in die periode eigenlijk niets meer en hadden alleen de kleding die wij gedragen hebben tijdens de vlucht nog aan het lijf.

Aangekomen in Bandung kwamen wij in de buurt van het huis van de familie en de eerste die wij ontmoetten was een jongere zus van mijn moeder.

Doordat wij er erg vies en verwaarloosd uitzagen schrok zij van ons, en wel zodanig dat mijn moeder onmiddellijk rechtsomkeer maakte en terugging naar Tassik. Ik denk uit schaamte en tot op de dag van vandaag weet ik niet of dat is uit schaamte voor ons

uiterlijk of uit schaamte omdat ik er was. De overduidelijke vrucht van een relatie met Mr. Chuuki Okada, mijn biologische Japanse vader die mij verwekt heeft tegen de wil van mijn moeder. .

Uiteindelijk zijn wij in een latere fase opnieuw in Bandung verenigd met mijn Oma en de zusjes van mijn moeder. In ieder geval werd ik liefdevol door hen ontvangen.

Het huwelijk tussen mijn moeder en mijn vader was eigenlijk een huwelijk dat geen kans van slagen had. Mijn moeder was vreselijk jong en heeft uiteindelijk na sterke aandrang van haar moeder, Rondanks haar eigen twijfels, met toestemming van de overheid, praktisch rechtstreeks van de schoolbanken, het huwelijk aangegaan met haar KNIL-militair. Tussen beiden zit en zat een behoorlijke kloof voor wat betreft hun sociale status, zeker voor die tijd.

Mijn moeder komt uit een erg beschermd milieu. Een milieu waar echt niet op een paar centen hoefde te worden bekibbeld, terwijl mijn vader uit een meer eenvoudig, maar wel keurig milieu kwam. Kort nadat zij getrouwd waren werd mijn oudste zus geboren in 1942, vlak voor dat mijn vader werd afgevoerd in krijgsgevangenschap. Toen er zo'n 5 jaar later een gezinshereniging plaatsvond was er geen basis meer waarop een langdurig huwelijk zou kunnen steunen. Wel zijn zij nog vele jaren bij elkaar blijven wonen, maar dat was omdat zij vonden dat de kinderen een vader en een moeder in huis nodig hadden. Over dit standpunt kan je van mening verschillen, en ik zou daar zeker nooit voor hebben gekozen, maar voor mij heeft dat later wel negatieve gevolgen gehad.

Nieuw themafonds Surinaams erfgoed steunt restauratie gebouwen in Suriname

Op initiatief van de Dienst Stads-herstel Amsterdam en het Stads-herstel Suriname is een speciaal fonds voor restauratieprojecten van historische gebouwen in Suriname in het leven geroepen door het Prins Bernhard Cultuurfonds. Dat werd op donderdag 28 juni 2018 officieel beklonken met de ondertekening van een Intentieverklaring voor het Thema-fonds Surinaams Erfgoed.

Dit ging vooraf aan de Surinaamse Cultuurshow in de Amstelkerk in Amsterdam, op het kantoor van de Dienst Stadsherstel.

Surinaams erfgoed

Er zijn zeer veel bedreigde monu-mentale panden in Suriname in zeer slechte staat van onderhoud. Vele panden hebben het niet gered en werden gesloopt om plaats te maken voor nieuwbouw. Om deze panden aan te kopen en te restaureren zijn veel financiën nodig. Echter door de slechte economische omstandigheden in Suriname is de noodzakelijke ondersteuning vanuit het bedrijfs-leven en door particulieren in Suriname zeer beperkt.

Redden van panden

Dienst Stadsherstel Amsterdam redt al ruim 60 jaar monumenten en beeldbepalende panden door deze zorgvuldig te restaureren en daarna een passende bestemming

te geven en te verhuren. Menig bedrijf is erg blij met een monu-mentaal pand als visitekaartje. Deze jarenlange kennis wordt ook met Stadsherstel Suriname ge-deeld om aldaar historische pan-den te kunnen behouden voor het nageslacht.

Stadsherstel Suriname heeft het doel om de unieke gebouwen in Suriname te behouden en richt zich voornamelijk op monumenten maar ook op karakteristieke histo-rische gebouwen zonder monu-mentenstatus. Dit zijn gebouwen die beeldbepalend zijn in de oude binnenstad van bijvoorbeeld Paramaribo.

Het Prins Bernhard Cultuurfonds ondersteunt al jaren restauraties van bijzondere gebouwen uit het erfgoed met een gedeeld Nederlands verleden in het bui-tenland. Onlangs nog steunde het Fonds de restauratie van het oude kerkorgel van de Lutherse kerk in Paramaribo.

De drie partijen verbinden zich in dit speciale fonds om het herstel van gebouwd Surinaams erfgoed te ondersteunen en brengen hier elk hun specifieke expertise in.

Startbedrag

Stadsherstel Amsterdam stelt 60 jaar ervaring beschikbaar en ondersteunt hiermee Stadsherstel Suriname bij de planning en opzet van restauratieprojecten. Het Prins Bernhard Cultuurfonds heeft ruim 75 jaar ervaring met fond-senwerving en het activeren van schenkers en brengt bovendien een startbedrag van 50.000 euro in voor het nieuwe fonds. Samen gaan de drie partijen zich inzetten om dit bedrag te vermeerderen met schenkingen aan projecten om zo diverse monumenten in Suriname te herstellen.

Surinaamse Maanden

Tot en met 24 augustus 2018 organiseert de Dienst Stadsher-stel Amsterdam in de Amstelkerk de cultuurshow 'Surinaamse maanden'. Diverse evenementen en de expositie 'Prasi Oso, histo-risch monument van Suriname'. Een deel van de opbrengst van deze cultuurshow is bestemd als donatie voor de restauratie van een historisch pand in Suriname.

Donaties aan het fonds via:

<https://themafondssurinamserfgoed.geefaanfonds.nl/>

Nadere info: info@stadsherstel.nl.

Locatie Amstelkerk: Amstelveld 10 in Amsterdam. Tel: 020-5200060.

De Kaimana Operaties

De ervaringen van een techneut in Nieuw-Guinea

Door: Klaas Bloem

Op 26 april 1962 kregen we voor het eerst te maken met groot-scheepse luchtlandingen van Indonesische parachutisten bij Fak-Fak en Kaimana. Het leek erop dat de Indonesische luchtmacht daar vrij spel had. Fak-Fak is 480 km verwijderd van Biak en Kaimana 375 km, dus net buiten of op het randje van de operationele actieradius van de Hawker Hunter. Zeker als rekening moest worden gehouden met de tijd die nodig was voor opsporing en voor air-combat. Voor de Mk.4 bedraagt die range 640 km.

Luchtfoto van de airstrip Kaimana

Dankzij de mogelijkheid om met 4 pylontanks te opereren, had de Mk.6 een aanmerkelijk grotere range. Het 322 Squadron voelde zich redelijk machteloos; hert wilde dichter bij de thuisbases van de para's kunnen opereren. Dat waren de Ceram-, de Aroe- en de Kei-eilanden. De airstrips van Jefman (bij Sorong) en Utarom (bij Kaimana) leken een oplossing te bieden. De afstanden van Jefman tot Ceram, 370 km en Kaimana tot de Kei-eilanden ca. 210 km, maakten een effectieve inzet van de Hunter mogelijk. Op de Aroe- en de Kei-eilanden waren veel schepen en vliegtuigen van Indonesië geconcentreerd, dat maakt ze tot aantrekkelijke doelen vanuit Kaimana, want de afstanden bedragen slechts een comfortabele 250 en 210 km.

Om de operationele mogelijkheden te onderzoeken, werd naar goed

Nederlands gebruik een commissie samengesteld. Op 11 mei bezochten de Chef Vliegdiens Wim Fleuren en de Chef Technische Dienst Henk Stieglis en de Commandant 322 Squadron Ted Hassig de airstrips van Kaimana en Jefman. Besloten werd om proeflandingen met Hunters uit te voeren. Ook werd vastgesteld dat de navigatie-bakens op beide velden ontbraken. Op Mokmer ging het 322 Squadron oefenen in het landen en starten op een uitgezet stuk startbaan van 1400 m. Met de Hunter Mk.6 bleek het mogelijk binnen 1280 m op te stijgen en binnen 1010 m te landen. De (hogere) getallen voor de Mk.4 zijn niet bekend, maar toch gingen de beide ervaren vliegers de uitdaging aan om Jefman en Kaimana uit te testen.

De eerste proeflandingen van de twee Hunters-Mk.4 op Jefman was op 18 mei en voor Kaimana op 7 juni 1962. Op Kaimana waren dat de N-104 en N-108. Als eerste landde 1^e Luitenant 'Boy' Soons, die aan zijn maatje 1^e Luitenant Frits Rijnders over de radio meldde: "Frits kom maar, het kan makkelijk hoor".

De strip van plm. 1400 meter leek bij het landen eerder op een geribbeld wasbord dan op een landingsbaan. De Hunters kwamen op korte afstand vóór het einde van de baan tot stilstand, dicht bij de 'overrun' die bestond uit prikkeldraad-concertina's.

Na nog een patrouille te hebben uitgevoerd naar de Radja Ampat-eilanden na de test, vertrokken de jagers weer naar Biak. Kaimana-Utarom bleek geschikt als vooruitgeschoven vliegbasis, waarop werd besloten om daar permanent minimaal twee Hunters te stationeren. Het vliegveld van Kaimana-Utarom was ca. 7 km verwijderd van de haven en de

kampong Kaimana. De airstrip verliep ongeveer Noord-Zuid, ongeveer parallel aan de kustlijn. De oceaan is westelijk daarvan en de bush en heuvelrug oostelijk.

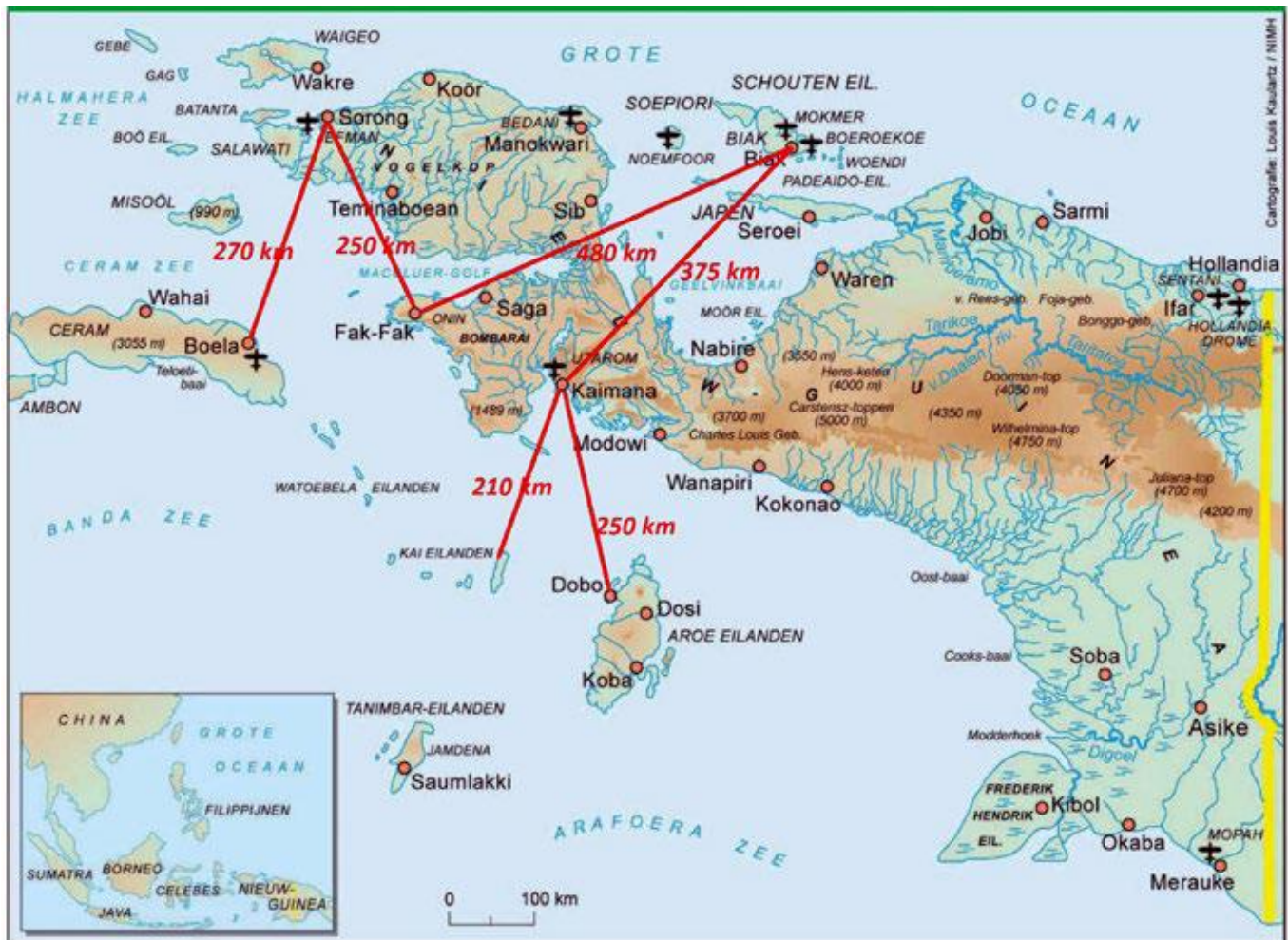
Bij die heuvelrug waren dat jaar al vier keer Indonesische parachutisten gedropt. De grondverdediging gebeurde onder andere door vijf stellingen van M-55 vierling mitrailleurs langs de baan, die bemand werden door het LuA 'N'-peloton en door de infanterie met Bren-mitrailleurs.

Vanaf begin juni '62 was de baan verder in gereedheid gebracht door de permanente plaatsing van twee Hunters. Stevige mariniers hadden in een paar dagen de baan ontdaan van 3 tot 5 centimeter. Dat was een hele prestatie onder de tropenzon. Ook het invliegen door onze Dakota's van 200 vaten AVTUR kerosine was een behoorlijke klus.

Martin van Straaten, de Eureka-specialist, op Kaimana

De verbindingen waren marginaal, slechts één VHF-kanaal voor 'Utarom-Control' en maar één HF zender/ontvanger voor de kortegolf verbinding met Biak. Deze laatste was nog defect ook, maar daar kwam snel verbetering in. Zoals eerder gemeld, ontbraken de hoogst noodzakelijke navigatie bakens dus en daar moest wel echt iets aan gedaan worden. Ook VOR/DME-homers of GCA-radar waren niet aanwezig. Met de hoogste prioriteit was daarom half mei '62 een Eureka-

baken besteld. Een dergelijk baken werkt samen met de Rebecca-zend/ontvanger in de Hunter. Deze Rebecca-set verschaft de vlieger informatie over de afstand en de richting tot het grondbaken. De gebruiksgereedheid van het systeem was begin '62 erg slecht. Maar met wat improvisatie en vindingrijkheid werd een modificatie-programma van de Rebecca-set uitgevoerd.

Bij deze modificatie was gebruik gemaakt van zogenaamd 'litze-draad', een speciaal type koperdraad waarmee de spoelen van de Rebecca waren gewikkeld. Dat litze-draad werd gesloopt uit de radio-apparatuur van de B-24 en de C-47 wrakken, die sinds WO-II hier op de 'scrapyard' lagen, ten westen van Sorido bij kampong 'Oude Base'. Het met de hand wikkelen van de spoelen gebeurde volgens het in Nieuw-Guinea zo vaak toegepaste principe: "Als het

niet kan zoals het moet, dan moet het maar zoals het kan".

De modificatie verbeterde de betrouwbaarheid van de Rebecca aanmerkelijk. De Hunters konden weer betrouwbaar navigeren met het Rebecca/Eureka systeem. Het wachten was nu nog op een grondbaken voor Kaimana en dat moest uit Nederland komen. En zowaar werd de Prio-1 aanvraag begin Juni gehonoreerd.

Meteen na aankomst werden alle benodigde spullen verzameld voor de installatieklus op Kaimana. Een ploeg elektronici van de B&E-vlucht werd op 7 juni per KLu-Dakota ingevlogen. Zij kwamen als geroepen, want bij de landing moest de groene lichtkogel voor landingstoestemming dienstdoen omdat de VHF-radio van de verkeersleider defect was. Die werd dus voortvarend door een radio-specialist gerepareerd en intus-

sen werd ook de kortegolf-zender weer tot leven gewekt zodat er weer een verbinding was tussen 'Utarom-Control' en Biak.

Voor de Eureka-antenne beschikten we niet over een keurige antennemast zoals gebruikelijk was in Nederland. Bij de airstrip stond wel een oude radiomast, maar die was waarschijnlijk nog uit de Japanse of Amerikaanse tijd. Omdat die toch stevig leek, werd besloten om die dan toch maar te gebruiken.

Bij gebrek aan klimvrijwilligers bood Luitenant Bloem (schrijver dezes) zich aan als mast-acrobaat om de antenne te monteren (zie foto). Officiëren werden immers toch ook geacht te werken?

De installatie werd op 10 juni met succes afgerond. De Hunters ontvingen goede navigatiesignalen. De ploeg keerde op 11 juni terug naar Biak.

Het verblijf op Kaimana was wel wat primitiever dan op Biak. We aten in een 'all-ranks' eetzaal in de enige hangaar. Het zag er zwart van de vliegen, dus snel eten was het devies. De koks van de LuA deden hun uiterste best in de veldkeuken en toverden toch een prima maaltijd tevoorschijn. De wasgelegenheid zag er niet al te fris uit, maar leverde wel koel en helder schoon water.

Geslapen werd in een blisterhut bij de hangaar. We werden overvallen door miljoenen muskieten, dus een klamboe was absolute noodzaak. Het was er erg warm en zeer vochtig. 's Nachts moest de serie stroomaggregaten uit om beter te kunnen luisteren of er para's uit de heuvels naar de basis zouden komen. Bij een eventuele scramble van de Hunters verviel deze maatregel natuurlijk. Anders zou het Eureka-baken geen dienst kunnen doen.

Eureka-antenne geïnstalleerd 10 juni 1962

Deze eerste installatie-ploeg was getuige van het binnenvliegen van twee B-25 Mitchells, geëscorteerd door P-51 Mustangs van de Indonesische Luchtmacht, waarschijnlijk afkomstig vanaf Ceram. Waarschijnlijk hadden deze kisten nooit toebehoord aan ons eigen ML-KNIL. Er stonden twee Hunters mét Sidewinder-raketten en met draaiende motoren gevechtsklaar om ze te grazen te nemen. Het wachten was op de toestemming om de indringers aan te vallen. De radarcontrole van dat gebied werd uitgevoerd door Hr.Ms.

Limburg, die via de korte-golf ook in verbinding stond met Den Haag.

Het wachten op toestemming leek eeuwen te duren. Al die tijd zaten de piloten in hun kokendhete cockpits langzaam over te gaan in vloeibare toestand. Uiteindelijk kwam die toestemming er niet. Wat wel kwam was een hele serie witte parachutes die uit de Mitchells loskwamen boven de hoge heuvels ten oosten van de airstrip. Dat waren para's. Het moreel kreeg van dit voorval een enorme optater: we hadden deze 'sitting ducks' eenvoudig kunnen uitschakelen, maar we werden daarvan afgehouden door de 'politiek'. De stemming onder de KL en KLu-militairen was tot ver beneden het vriespunt gedaald. Waarom zitten we hier eigenlijk; waarom mochten we niet reageren op de Indonesische agressie?

Niet goed voor het moreel was eveneens dat regelmatig luchtalarm werd gegeven, wat naderhand loos bleek te zijn. En dat gebeurde zowel op Kaimana als op Jefman en Biak. Enkele keren werden de Hunters daarvoor onnodig 'gescrambled'. Bijvoorbeeld in juli 1962, toen een 'Kroonduif-vlieger' op weg was naar Mokmer en verzuimde om zich bij de verkeersleiding te melden. De vliegers van 322 Squadron die er op af gestuurd werden, zagen al gauw dat het alweer loos alarm was en 'baalden als stekkers'; en terecht. Ook op Kaimana had zich iets dergelijks voorgedaan toen een niet-geïdentificeerd vliegtuig op de radar verscheen. Binnen enkele minuten waren twee Hunters van het 'Hot Pair' in de lucht. De leader, Jaap Batenburg, had de 'indringer' al snel in het vizier. Het bleek achteraf een Neptune van de MLD te zijn, die naderhand claimde dat zijn radio defect was. Voor de gezondheid van de Neptune mannen waarschuwde Jaap vliegensvlug zijn 'buddy' Henk Wilbrink met een 'Hold your fire'.

Wat ook deprimerend was, dat op 28 juni vijf Indonesische Herculesen met gemak konden worden onderschept, maar dat toen van 'hogerhand' geen toestemming mocht worden gegeven voor interceptie. De vliegers moesten tandenknarsend de vliegtuigen vol met parachutisten zien overkomen en aanvallen was er niet bij. Dit gebeurde op dezelfde dag dat een Dakota X-11 die op weg was van Merauke naar Biak, verdween.

Antennemast Kaimana

Begin augustus 1962 werd de ploeg elektronici weer een week op Kaimana gedetacheerd. Dat was om de operatie 'Gamma' te begeleiden. Operatie 'Gamma' hield in dat vanaf Kaimana/Utarom vier Hunters een eenmalige aanval zouden uitvoeren op de vliegvelden en havens van de Kei-eilanden, om zoveel mogelijk van de Indonesische vliegtuigen en schepen bij verrassing te vernietigen.

Helaas ging dit 'feest' niet door, want op 15 augustus kreeg het 322 Squadron op Kaimana de opdracht om alle Hunters terug te laten keren naar Biak. De technici werden allemaal teruggebracht per Dakota X-5. Dit bleek ook het einde te zijn van de luchtverdedigingsoperaties in Nieuw-Guinea. Op 18 augustus trad het plan Bunker in werking: 'Algeheel staakt het vuren'.

Enige militaire waarde hebben de 'droppings' van de para's bij

Kaimana, maar ook in de rest van Nieuw-Guinea nauwelijks gehad. Bij Kaimana zijn in 1962 ongeveer 422 Indonesische parachutisten gedropt.

In totaal zijn in Nieuw-Guinea vanaf 26 april tot en met augustus 1962 ongeveer 1195 para's afgeworpen. Meer dan de helft is nooit in actie geweest. 366 para's werden gevangen genomen en ongeveer 370 zijn gesneuveld. De rest kwam na de overdracht van Nederlands Nieuw-Guinea aan de Verenigde Naties uit de bush tevoorschijn. Een onbekend aantal is omgekomen bij de landing na de dropping of in de bush door honger en uitputting.

Het boek 'KOPASSUS' (*Komando Pasukan Khusus*), *Inside Indonesia's Special Forces* toont met nauwkeurige bronvermelding aan dat de Indonesische acties door wanordelijke organisatie én uitvoering nauwelijks succes hadden. Dat gold ook voor het 'grote' aanvalsplan Trikora van Soekarno.

De eerste fase van het plan werd al door de slag bij 'Vlakke Hoek' een groot fiasco. In een ander boek, geschreven door de Indonesische Luitenant Agus Hernoto (leidinggevend officier van de

para's bij Fak-Fak en Kaimana) wordt uiteen gezet dat de infiltraties helemaal geen succes waren en het grote plan 'Operatie Jaya Wijaya' voor de uiteindelijke aanval op Nieuw-Guinea zelfs één groot chaotisch rampenplan was. De Kaimana-operaties waren toch wel een succes, ook al hebben de Hunters daar geen schot gelost.

Het succes was dat de Nederlandse militairen van Marine, Landmacht en Luchtmacht aangetoond hebben waakzaam, effectief en vastberaden de opgedragen taak, namelijk de verdediging van dat deel van Nieuw-Guinea tot in perfectie te kunnen uitvoeren.

Dit artikel is met toestemming ontleend aan de Nieuwsbrief van de "Koninklijke Luchtmacht Veteranen Nieuw-Guinea" waar Klaas Bloem in de redactie zit.

Luitenant Klaas Bloem heeft van oktober 1960 tot november 1962 gediend bij de Koninklijke Luchtmacht in Biak.

De redactie van NICC Magazine dankt hem voor zijn waardevolle bijdrage.

zoekt donateurs

Het Indisch Platform behartigt de belangen van de Indische gemeenschap bij de Nederlandse regering

Stichting Het Indisch Platform - Postbus 85564 - 2508 CG Den Haag

Bankrek. nr. NL84 INGB 0088 3644 67 t.n.v. Indisch Platform

Simplex railauto op Nationale Oldtimerdag

In het begin van de vorige eeuw zijn Simplex, Eijsink en Spyker belangrijke Nederlandse autofabrikanten geweest. Van zowel Eijsink (1886 Amersfoort) als Spyker (1898 Amsterdam) zijn enkele automobielen bewaard gebleven, in particuliere handen en in musea. Simplex echter heeft naar schatting zo'n 180 automobielen gebouwd, waarvan er helaas niet één bewaard is gebleven. In 1887 werd in Utrecht

de Simplex Automatic Machine Company opgericht, die in 1892 het eerste Simplex rijwiel op de markt bracht. In 1897 wordt in Amsterdam aan de Overtoom een nieuwe fabriek gebouwd onder de naam: Machine Rijwiel en Automobielfabriek Simplex.

Daar worden vanaf 1902 motorfietsen gefabriceerd en de onderneming startte in 1909 met het bouwen van automobielen en

railauto's (motorlorries). Daarvan is op enkele uitzonderingen na, de gehele productie per schip naar Suriname en naar Nederlands-Indië vervoerd, om daar dienst te doen op de grote suikerriet-, koffie- en rubberplantages. Een van die suikerrietplantages was van de voornaamste suikerfabriek in Djatiroto in Oost-Java in de residentie Pasoeroean met een oppervlakte van 220 ha. Destijds zelfs een van de grootste ter

wereld. Eigenaar van deze suikerrietplantage was de 'Handelsvereniging Amsterdam'. Zij beschikten rond 1910 over 30 Simplex Railauto's en een grote railauto-remise. Het suikerriet werd met ruim 1000 rietwagens door deze motorlorries uit het veld naar de fabriek getrokken.

Simplex bouwde tot ongeveer 1915 automobielen, waarvan er één speciaal werd gebouwd voor de Nederlandse Kardinaal Willem Marinus van Rossem, die in het Vaticaan in Rome verbleef als president van de Pauselijke Bijbelcommissie. Deze automobiel werd in 1913 in een speciale kist naar Napels en vervolgens naar Rome vervoerd.

Smalspoorlijn

In ons land zijn er twee Simplex Railauto's ingezet op een smalspoorlijn van 12 km. lengte door het duingebied bij Katwijk in opdracht van de Leidse Drink-

waterleiding Maatschappij (LDM) ter controle van waterputten en de filterbekkens. De railauto was er in dienst tot 1970. Een Simplex Railauto DH4 – gebouwd in 1910 – is in de afgelopen jaren volledig en

vakkundig gerestaureerd door medewerkers van het Museum Stoomtrein Katwijk-Leiden aan de hand van de archiefgegevens van Simplex uit o.a. het Rijksarchief.

De wagen is voorzien van een gereviseerde Ford 110E zijklepmotor, biedt plaats aan 4 personen en heeft twee versnellingen. De maximum snelheid bedraagt 60 km. per uur.

De Simplex Railauto uit 1910 die op de Nationale Oldtimerdag wordt getoond, is de enige nog resterende ter wereld die in originele staat verkeert, een beeld geeft van een bijkans vergeten deel van de Nederlandse vervoersindustrie, een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan het vervoer van plantageproducten als eerste stap in het gemechaniseerde transport voor de levering van suiker, koffie, thee, rubber aan Europa en die nu haar primeur beleeft op zondag 17 juni a.s. in Lelystad. Past uitstekend in het motto van het evenement 'Erfgoed dat beweegt' en in het Europees Jaar van het Cultureel Erfgoed 1918 waarvan de Nationale Oldtimerdag official partner mobiel erfgoed is.

De Nationale Oldtimerdag met ruim 400 historische automobielen vond plaats op de Batavia-boulevard in Lelystad.

Sophiahof

Van Indië tot nu

Onder deze titel houdt de redactie van NICC Magazine u maandelijks op de hoogte van nieuws, actualiteiten en het programma van de nieuwe Indische Ontmoetingsplek Sophiahof

Hoogzomer, ook in de Sophiahof

De tijd vliegt! We zijn alweer halverwege het jaar en de zomer dient zich aan. Een goed moment voor een tussentijdse evaluatie.

Het **Indisch Herinneringscentrum** (IHC) kijkt tevreden terug op een aantal hele mooie programma's. Naast de bijzondere verhalenmiddag in samenwerking met **Riboet Verhalenkunst**, zien we dat de **Indische Salons** en de serie **Gepeperd Verleden** ook ongekend populair zijn. Er is behoefte aan het delen van verhalen en er is behoefte aan

debat. De **Vrijheidsmaaltijd** in het **Amsterdam Museum** werd goed bezocht, evenals ook de **Vriendendag** met een safaritour achter de schermen van de **Tong Tong Fair**. Wij danken alle samenwerkingspartners en onze **Vrienden**, die mede bijdragen aan succesvolle activiteiten van het Indisch Herinneringscentrum.

Tegelijkertijd zijn we ook actief op het gebied van educatie en werken we samen met de partners van **Stichting Oorlogsmusea en Herinneringscentra** aan het pro-

ject **Kwaliteitsimpuls Educatie**. Dit is een tweejarig project, waarin de educatoren van de Oorlogsmusea en Herinneringscentra samenwerken aan de ontwikkeling van landelijk beleid en de opzet van concrete projecten.

De Tong Tong Fair is toch elk jaar weer een prachtig evenement. Daar was ook de mooie en interessante pop up-presentatie te zien als teaser voor de aankomende tentoonstelling **Vechten voor Vrijheid, de verschillende**

gezichten van verzet. Deze tentoonstellingen als ook diverse gerelateerde programma's organiseren wij in samenwerking met **Stichting Moluks Historisch Museum.**

Graag nog heel even geduld: De verbouwing staat voor de deur om de nieuwe locatie in Den Haag met onze partners om te vormen tot **Nationaal Museum Sophiahof, Van Indië tot Nu.**

U ziet het: het team van het Indisch Herinneringscentrum zit niet stil. En weet u dat een belangrijk gedeelte van onze programma's mogelijk gemaakt wordt door het [vfonds](#), een

erg belangrijke partner van het Indisch Herinneringscentrum. En wist u al dat u ook Vriend kunt worden van het vfonds? Ook dat is zeker de moeite waard.

Yvonne van Genugten

Tot slot wil ik nog even stilstaan bij persoonlijk nieuws. Helaas

nemen we afscheid van onze gewaardeerde collega **Peggy Lammers.** Haar bijzondere verdienste in het afgelopen jaar was met name de voorbereiding en begeleiding van onze verhuizing naar Den Haag en haar tomeloze inzet bij al onze activiteiten. Dank daarvoor, Peggy. Tegelijkertijd verwelkomen wij onze nieuwe collega **Merel Leidelmeijer.** Zij stelt zich hierna aan u voor.

Ik wens u allen een fijne zomer en hoop u op een van onze toekomstige activiteiten te mogen verwelkomen!

Yvonne van Genugten

Even voorstellen: Merel Leidelmeijer

Per 1 juni ben jij als office-manager het IHC komen versterken. Wat leuk!

'Ja! Ik ben heel blij om deel uit te maken van het vaste IHC-team en kijk uit naar de samenwerking met Yvonne, Ardjuna en Suzanne. Ik ben aangenomen voor de functie als office manager. Ik zal onder meer leiding geven aan het secretariaat en daarnaast zal ik mij op termijn bezighouden met het vrijwilligerswerk en de coördinatie daarvan.'

Je bent geen onbekende in de Indische wereld. Hiervoor werkte je bij Pelita.

'Klopt. Ik was hiervoor werkzaam als sociaal dienstverlener bij Pelita, waar ik mij met name met het vrijwilligerswerk heb beziggehouden en diverse activiteiten (kumpulans) heb geleid en gecoördineerd. In 2017 heb ik samen met een team van vrijwilligers onder andere het 'maatjesproject' Gotong Royong Den Haag opgezet. Na elf jaar met plezier bij Pelita te hebben gewerkt, was ik toe aan verandering. Vorig jaar ging ik daarom werken bij een bevriende binnenhuisarchitect in Wassenaar.

Maar in de commerciële wereld zat ik toch niet helemaal op mijn plek. En ik miste het Indische wereldje, het contact en het werken met mensen, de doelgroep.'

Merel Leidelmeijer met oom Frans

Wat heb jij zelf met het Indische verhaal? Je hebt ook een Indische achtergrond toch?

'Mijn vader is Indisch, geboren in Bandoeng. Mijn moeder is Nederlands – of moet ik zeggen Hollands? Van huis uit heb ik de

Indische geschiedenis dus al meegemaakt, maar misschien nog wel meer vanuit mijn werk bij Pelita. In het persoonlijke contact dat ik met cliënten, vrijwilligers en met collega's had, ben ik nog meer bekend geraakt met het Indische en Molukse verhaal en voel ik me betrokken en op mijn plek in de Indische en Molukse wereld.'

Wat hoop je bij te kunnen dragen aan het IHC?

'Vanuit Pelita heb ik een stevig Indisch en Moluks netwerk opgebouwd, en ook in mijn woonplaats Den Haag heb ik een breed netwerk. Ik hoop mijn netwerk in te kunnen zetten om het Indisch Herinneringscentrum te ondersteunen en het een stukje meer zichtbaar te kunnen maken in het Haagse. En natuurlijk ook daarbuiten! Daarnaast kijk ik er naar uit om samen met het IHC-team mooie activiteiten en inspirerende evenementen neer te zetten en daar mijn bijdrage aan te kunnen leveren.'

** En ja, ik ben inderdaad het nichtje van Frans Leidelmeijer (dat wordt mij altijd gevraagd)!*

Nieuws van Moluks Historisch Museum

Mede door de inzet van onze vrijwilligers en het productieteam is onze programmering tijdens de Tong Tong Fair weer een succes geworden. En we willen op deze plek de medewerkers van het Indisch Herinneringscentrum nog eens hartelijk danken voor de prettige samenwerking om de pop up-tentoonstelling 'Verhalen van

Verzet' te realiseren. Ook een speciale editie voor de Tong Tong Fair van het discussieprogramma Gepeperd Verleden hebben we samen tot stand gebracht.

Nu staan we aan de vooravond van de zomervakantie periode, maar achter de schermen wordt alweer volop gewerkt aan de

programmering voor het nieuwe seizoen. Houd u onze website in de gaten om bijtijds uw agenda aan te kunnen vullen.

Wij wensen iedereen een hele fijne vakantie toe en graag tot in september.

Nanneke Wigard

Herinneringserfgoed en herdenkingscultuur

Zijn er bepaalde plaatsen, gebouwen of objecten uit het verleden die voor u een speciale betekenis hebben? Misschien overblijfselen van het woonoord waar u bent opgegroeid, de zestigerjaren kerk bij u in de wijk of de fabriek waar u vroeger heeft gewerkt. Als u er - met MHM - belang aan hecht dat het Molukse erfgoed onder de aandacht komt van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, neemt u dan even de tijd om de enquête in te vullen.

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) verkent wat er leeft in de samenleving op het gebied van herinneringserfgoed en herdenkingscultuur. Welke plekken hebben betekenis voor u en verdienen het volgens u om beschermd te worden door de overheid?

Een voorbeeld van een plaats van herinnering die reeds bescherming geniet, is de Molukse kerk in Appingedam die recentelijk gerenoveerd is (zie [Nieuwsbrief dec. 2017](#)). In gesprekken die stg.

MHM voerde met de RCE zijn de haven in Rotterdam als plaats van aankomst van de eerste generatie (zie [LMM](#)) en de locatie van de gijzeling bij De Punt (zie de [Nieuwsbrief juli 2017](#) en [mei 2018](#)) reeds voorgesteld om op de beschermingsagenda te zetten.

Steunt u dit of wilt u andere locaties onder de aandacht brengen, spreekt dan uw wens uit in deze enquête.

Enquête Herinneringserfgoed

Op dit moment voert de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) een verkenning uit voor de minister van OCW over Herinneringserfgoed. In dat kader legt de RCE u een aantal vragen voor. De samenleving vraagt steeds vaker om de bescherming van plekken die een diepere betekenis hebben. Niet de stenen, maar het verhaal van de plek staat voorop. De RCE onderzoekt welke herinneringen en herdenkingen er leven in de maatschappij en

welke historische plekken deze illustreren. Daarnaast wil de RCE ook weten of en op welke manier historische plekken, gebouwen en objecten daadwerkelijk kunnen bijdragen aan de cultuur van herdenken en bezinnen.

Op basis van de verkenning neemt de minister een besluit over een nieuwe beschermingsagenda. Het is een zoektocht naar antwoorden. De RCE voert voor de verkenning gesprekken met diverse organi-

saties. Omdat daarmee niet iedereen bereikt kan worden, stelt de RCE eenieder in de gelegenheid met de onderstaande vragenlijst inbreng te leveren.

Het invullen van de enquête zal ongeveer 10-15 minuten in beslag nemen.

Voor achtergronden kunt u het document 'Erfgoed om bij stil te staan' lezen op de [website van het RCE](#).

Start de [Enquête Herinneringserfgoed](#)

Sophiahof – Sophialaan 10 – 2514 JR Den Haag – Tel: 070-2002500

Tempo Dulu in zijn ware betekenis

De uitdrukking "Tempo Dulu" betekent letterlijk "de verleden tijd". Maar in het spraakgebruik wordt hier veelal de tijd bedoeld van voor de ellende van de Japanse bezetting die begon in 1942.

Vooraf wordt dan bedoeld een periode aan te geven waarin de goede, vooroorlogse romantiek een plaats wordt gegeven.

Nou moet ik opmerken dat die tijd en sfeer alleen maar gold voor een redelijk grote groep van bevoorrechte Nederlanders die in de Oost verbleven en over ruime middelen van bestaan beschikten. Ook een aantal gemengdbloedigen (Indo's) behoorden daartoe.

Echter voor het overgrote deel van de bevolking in Nederlands Indië was dit zeker niet zo. Geen "goede oude tijd". Zij moesten vaak extreem hard werken voor een minimaal loontje waarmee zij soms ternauwernood een schraal bestaan konden onderhouden. Daar hoorden ook enkele blanke mannen bij die met een inlandse vrouw in een kampong leefden op het niveau dat door de Nederlandse gemeenschap aldaar sterk werd afgekeurd.

Dus lang niet voor iedereen was het vroeger "die goede oude tijd" die met "Tempo Dulu" spreekwoordelijk wordt bedoeld.

Natuurlijk is het evident dat de tijd vanaf 1942 daar zeker niet mee wordt bedoeld. Immers de Japanse bezetting en de Bersiap met hun verschrikkingen geven daar geen enkele aanleiding toe. Dit betekent dat alléén die enkeling van grosso modo ouder dan 80 jaar nog iets kan vertellen over die tijd. De jongeren zeker niet meer. Alleen uit verhalen en overlevering kan dat nog komen, maar voor al die jongeren is het

net zoiets als de sprookjes van Grimm of Anderson.

Het is zoals ze zeggen; "wij hebben alleen de foto's nog" en daarmee moeten we het doen. Maar wees er van overtuigd dat het niet alles goud is wat er blinkt, ook in die tijden was er ellende, armoede en schaarste zat.

Ben je jonger dan heb je alleen de herinneringen aan je eigen "Tempo Dulu" en wel de Japanse bezetting en de Bersiap. Ook dat was een klote tijd voor allen die daar toen leefden. De Bersiap was waarlijk de meest beroerde tijd die je jezelf kan herinneren. Een ware broedermoord. Onder aanvoering van leiders die de bevolking ophitste om over te gaan tot het doden van medelandgenoten van Nederlandse en Indische afkomst. Duizenden werden er vermoord met de bambu roentjing, ernstig gemutileerd of minstens verjaagd van de plek waar hun navelstreng begraven ligt.

Maar wat het allerergste is, is dat toen al die duizenden en nog eens duizenden, ondanks hun Nederlands paspoort in Nederland aankwamen zij werden getroffen met de ene belediging na de andere. Zij kwamen in armoede en werden opgezadeld met een nieuw soort van armoede.

Zij werden behandeld alsof het imbecielen waren. Schooldiploma, vakdiploma, universitaire graden,

werden niet erkend. Men moest de mest lullige banen accepteren omdat zij als een soort analfabeten werden behandeld. Men moest geld lenen van de overheid om een broek aan de kont te kunnen kopen of een stoel om op te zitten. Alles moest worden terugbetaald tot op de laatste cent.

Ook de moeders kregen een stom boekje "Djangan Loepa" om te leren hoe of zij moesten huishouden en zich te gedragen.

Ondanks het feit dat men allen meer beschaving in de pink hadden zitten als menig autochtone Nederlander. Kortom de mensen die uit Nederlands Indië kwamen werden destijds vooral geschoffeed.

En dat gebeurt nog steeds. De Nederlandse overheid wil nu nog steeds niet inzien wat hun voormalige landgenoten in de Oost hebben moeten verduren in die periode en wat hun is overkomen in het zogenaamde vaderland. Een land wat zich nog steeds niet heeft opgesteld als een ware vader voor alle Nederlanders.

Nu is er een Indische Kwestie ontstaan omdat de jongeren het zijn gaan opnemen voor hun ouders en grootouders.

Dat opnemen voor, is al eerder gebeurd waarbij de Molukse jongeren het opnamen voor hun ouders die ernstig geschoffeed waren in die periode. Dit protest is jammer genoeg, maar wel begrijpelijk, uitgevoerd met geweldadige acties. Maar per saldo was hun protest duidelijk en wel degelijk op zijn plaats hoewel de gebruikte methoden niet mijn goedkeuring konden dragen.

Echter de halsstarrigheid van de Nederlandse politieke wereld mij

het gevoel geeft, dat het Indisch en het daarmee verbonden Moluks probleem van een werkelijke erkenning en schadevergoeding, de voormalig overzeese landgenoten uit de Oost zich te lief en te aardig

zijn gebleven en geen gebruik hebben gemaakt van hardere protesten en zekere acties.

Het is ook niet te verwachten want in onze wereld viert beschaving en

eergevoel een hele grote rol in het leven. Maar harde en stevige actie hoeft niet te betekenen dat je over gaat tot vernielen.

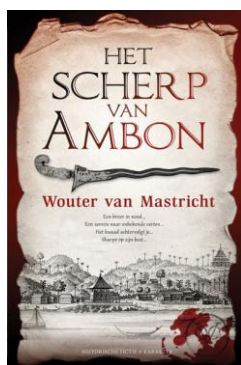
Adresboek van Bandoeng 1941

In dit adresboek staan de gegevens alfabetisch op familienaam met daarachter het adres waar hij of zij woonde in 1941

<http://www.boudewynvanoort.com/2016/02/adresboek-van-bandoeng/>

Boekbespreking, e-Books, CD & DVD, Presentatie & Signeren

Het scherp van Ambon – Wouter van Mastricht. Dit is een verbijsterend verhaal vol van spanning, menselijk drama, macht en machtsmisbruik. Het speelt zich af tegen het decor van bijzondere locaties, in en tijd die tot ieders verbeelding spreekt. In de Gouden Eeuw is de jacht op specerijen in volle gang. De VOC-regenten beheersen de handel en handhaven hun monopolie in de Oost te vuur en te zwaard. Maar er zijn er die alles kunnen verliezen, indien hun wandaden worden bewezen. En zij zullen alles doen om dat te verhinderen. In de Molukken wordt met nietsontziende meedogenloosheid jacht

gemaakt op een man. Slavernij, dwangarbeid, machtsmisbruik en corruptie – alles wordt ingezet om nootmuskaat, foelie en kruidnagel aan de hoogste bieder te verkopen. Maar dan wordt de man gepakt. Evan Sharpe, rechterhand van de Rotterdamse admiraal Brasser, reist naar de Oost om zijn

broer te vinden. Het wordt een tocht vol verschrikkingen en al snel beseft hij dat een lange, meedogenloze race voor zijn eigen leven is ingezet. *Prijs: € 15,00.*

De Indië-weigeraars – Antoine Weijzen. Een meeslepend boek over een pijnlijke bladzijde uit de Nederlandse geschiedenis. Twee dagen na de Japanse capitulatie riep Soekarno op 17 augustus 1945 de Indonesische onafhank-

lijkheid uit. Als reactie daarop stuurde de Nederlandse regering dienstplichtige militairen om orde op zaken te stellen. De meesten gingen zonder veel problemen, maar een kleine groep weigerde en werd daarvoor zwaar bestraft. Antoine Weijzen brengt dit onderwerp uit de Nederlandse geschiedenis in beeld, maar met respect voor de context en de tijdgeest. De Indië-weigeraars is het eerste deel in de serie "De zwarte bladzijden uit de Vaderlandse Ge-

schiedenis". Bekend van deze auteur is ook het boek "De gewone man als oorlogsmisdadiger". *Prijs: € 20,00, Van Stockum prijs nu: € 7,90.*

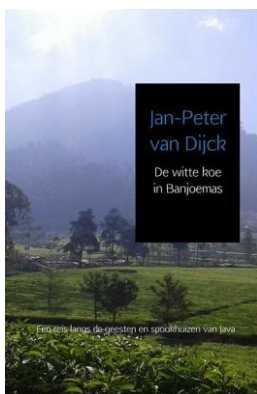
Terug naar Lombok – Fons Strijbosch. Op uitnodiging van zijn dochter bezoekt Frans Strijbosch na veertig jaar weer Indonesië, het land waar hij zijn eerste stappen zette als juridisch antropoloog, maar dat hij daarna nooit heeft teruggezien. Bij aankomst in Jakarta voelt hij zich een buitenstaander, mede door de ontzagwekkende veranderingen in de stad. Maar tijdens zijn reis over Java en Bali komt de Indonesische

taal weer heel dichtbij. Zijn reis voert hem naar Lombok, ooit zijn standplaats. De ontvangst in hun dorp is groots, maar van korte duur: na een halve dag moeten hij en zijn dochter afscheid nemen van elkaar. Al die tijd noteert hij

de voornaamste indrukken van zijn reis. Notities die de toon bepalen van dit boek. Ze behelzen de ongelooflijke nabijheid van de mensen die hij gedurende zijn reis is tegengekomen. Zijn zwak voor het traditionele veelgodendom van de Balinezen relativeert zijn blik op de koloniale tijd, die hij met de Indonesiërs deelt. *Prijs: € 15,00.*

De witte koe in Banjoemas – Jan-Peter van Dijk. Een reis langs de geesten en spookhuizen van Java. In 1924 vertrok het helderziende medium Henriette van Oort naar Indië om er goena goena, de Indische voodoo, te bestrijden. Dansende tafels in oude koloniale huizen, voodoo en moord in een berghotel. In de jaren twintig van de vorige eeuw

raakte Henriette van Oort, lid van het occulte ge-nootschap 'Geheim Den Haag', betrokken bij de meest uiteenlopende en spannende zaken op Java. Bijna 100 jaar later volgt Jan-Peter het spoor van zijn oudtante Henriette. Reizend door Java met de motorfiets, per trein en met oude rammelbussen gaat hij op zoek naar de plaatsen waar het vroeger allemaal gebeurde. Hij ontdekt al snel dat de Javaanse mystiek nog springlevend is. De Ghostbusters van Bandung, een

Arabische vuurgeest en een witte koe in Jogjakarta. En wie was Romo Pran-Soeh? Was hij echt de incarnatie van Adam? Een uniek boek. *Prijs: € 19,95.*

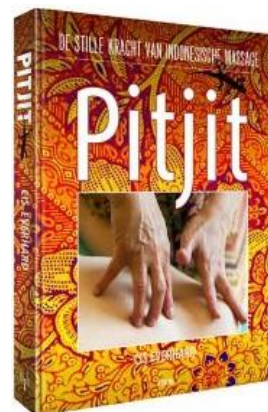
De 100-jarige man die terug kwam om de wereld te redden – Jonas Jonasson. De 100-jarige Allan Karlsson en zijn kompaan Julius leiden een luxe en paradijselijk leven op het wonderschone

Bali. Maar eigenlijk vervelen ze zich een beetje in het paradijs. Een ballonvaart met voldoende flessen champagne voor de 101^e verjaardag van Allan kan allicht tijdelijk voor wat broodnodige spanning zorgen. Door omstandigheden belanden ze in zee en worden de drenkelingen opgevist door een Noord-Koreaans militair schip op weg naar huis. Dat dit schip gesmokkeld verrijkt uranium vervoert voor Kim Jung-Un weten ze op dat moment nog niet. In no-time vormen ze het middelpunt van een heftige diplomatieke rel waar vele leidende politieke figuren bij betrokken raakten, van de Zweedse minister van Buitenlandse Zaken tot Angela Merkel en Trump aan toe. *Prijs: € 19,99.*

Pitjit – De stille kracht van een Indonesische massage – Cis Everhard. Tot op heden is Pitjit,

de traditionele Indonesische massagekunst niet op schrift gesteld. Deze innig met de cultuur verweven massage wordt sinds jaar en dag binnen families en sociale kringen toegepast. Naast een grondige historische verkenning, worden in dit boek zowel de praktische als de spirituele kanten van Pitjit belicht. Massage en bijbehorend kruidengebruik worden op een unieke manier in dit boek beeldend verwoord. De ruim

300 foto's begeleiden de heldere tekst. Daardoor is het voor de thuisdoener als voor de professionele beoefenaar een praktische handreiking. De in dit boek beschreven massages zijn voorbeeld massages met een afgerond geheel. *Prijs: € 35,00. De Van Stockum prijs nu: € 17,50.*

De in deze rubriek besproken boeken, CD's en DVD's zijn verkrijgbaar bij de Internet Boekhandel Van Stockum in Den Haag of bij de erkende boekwinkel, tenzij anders vermeld

 VAN STOCKUM
INTERNET BOEKHANDEL
www.vanstockum.nl

Meer dan 120 titels over Nederlands-Indië

Neem eens een kijkje in de **uitgebreide boekenwinkel** van Historiek.net:

<https://geschiedenis-winkel.nl/nederlands-indie.html>

Opwarming van de Aarde

Door: Hans Vogelsang

Iedereen heeft het erover de laatste decennia: Klimaatverandering. Onlangs is een compleet Klimaatakkoord getekend door tal van overheidsinstanties, milieugroepen, bedrijven, enz. Hierin wordt een scala aan maatregelen afgekondigd waaraan alle partijen zich dienen te houden teneinde de opwarming van de Aarde een halt toe te roepen. Maar wat heeft dit te maken met de thematisch Indisch/Indonesische achtergrond van NICC Magazine, zou u zeggen. Nou, heel veel. Verreweg de meeste actieve vulkanen bevinden zich rond de Pacific in de zogenaamde 'Ring of Fire'. En een relatief hoog percentage van die actieve vulkanen bevindt zich in de Indonesische Archipel. Daar zijn nu meer dan honderdtwintig vulkanen actief. Hiervan zijn vooral de laatste jaren de Merapi op Midden Java, de Sinabung op Noord-Sumatra en de Gunung Agung op Bali het meest in het nieuws. De Merapi is zelfs een van de actiefste vulkanen ter wereld.

En de uitdrukking 'in het nieuws komen' moeten we ook sterk relativeren, omdat vrijwel uitsluitend die vulkanen in het nieuws komen, waarvan we het meeste hinder ondervinden, onder andere voor wat betreft het vliegverkeer. Van andere uitbarstingen wordt wel even melding gemaakt in het nieuws, zeker als het gaat om slachtoffers, schade aan de omgeving of evacuatie van bewoners, maar na één of twee dagen wordt het overschaduwd door ander nieuws. Zo zit de nieuwsvoorziening nou eenmaal in elkaar.

Klimaatverandering. Waarom doet iedereen nou zo moeilijk over de industrie, landbouw en veeteelt, auto's, scooters, enz. En hoe denkt men het opwarmingsproces van de Aarde tegen te houden door het treffen van vergaande maatregelen? Is de invloed van de mens hierin werkelijk zo groot?

Laten we Kilauea eens bekijken. De Kilauea vulkaan op Hawaii is momenteel de best geobserveerde vulkaan ter wereld. Je hoeft deze naam maar in YouTube in te voeren en vele YouTube-accounts dienen zich aan. Een van de best gedocumenteerde is van de *US Military News*. Deze geeft in nauwe samenwerking met de USGS (United States Geological Survey) vele keren per dag updates in beeld en uitleg. Heel spectaculair om te volgen.

Wist u trouwens dat de uitbarsting van de Kilauea vulkaan op Hawaii PER UUR evenveel zwaveldioxide, koolstofdioxide, stikstof en fijnstof de lucht inwerpt als 1 miljoen auto's in een jaar? En hoeveel vulkanen zijn er actief momenteel? Enkele honderden, waarvan de meeste in de 'Ring of fire' rond de Pacific. Dit is gewoon een simpel rekensommetje.

Dus laten we nou alsjeblieft niet net doen alsof de nietige mens de oorzaak zou zijn van de klimaatverandering, want dat is een stokpaardje van de politiek en de wetenschap om allerlei maatregelen door te kunnen drammen, die de staat extra geld opleveren. Zo zie ik het. Natuurlijk draagt het gedrag van de mens er wel toe bij, maar in de verste verte niet in die dramatische hoeveelheden als men ons wil doen geloven. Gebruik nou zelf eens je gezonde verstand. Ik ben zelf geen wetenschapper maar ik kan wel logisch denken. Zoals de meesten van ons, hoop ik.

De elf actiefste vulkanen in Indonesië

De bekende en populaire website <https://indearchipel.com> biedt ons een lijst van de elf actiefste vulkanen in Indonesië. Het Indonesische woord voor 'vulkaan' is 'gunung berapi', oftewel 'branden-

de berg'. Een groot deel van Indonesië is deel van de 'Ring of Fire' rondom de Grote Oceaan. De Ring van Vuur loopt door Sumatra, Java en de Kleine Soenda-eilanden. Daarnaast is er nog een vulkanisch gebied in Noord-Sulawesi en op de Molukken. Op Kalimantan en op Papoea is er nauwelijks vulkanische activiteit.

Hierna de elf actiefste vulkanen van het Indonesië door 'In de Archipel' op een rijtje gezet.

1. Merapi (Centraal-Java / Jogjakarta)

Reddingswerkers zoeken naar overlevenden na de uitbarsting van de Merapi in 2010. Ondertussen spuwt de vulkaan nog steeds grote aswolken uit.

De Merapi is de actiefste vulkaan van Indonesië. Volgens de Internationale Vereniging voor Vulkanologie is het een van de zestien gevaarlijkste vulkanen in de wereld, ook omdat de Merapi zo dicht bij bewoond gebied ligt. De krater ligt op maar 28 kilometer afstand van Jogjakarta, en ook dichterbij liggen nog veel stadjes en dorpen. Sinds de 16e eeuw vindt er geregeld een uitbarsting plaats, en gemiddeld meer dan 300 dagen per jaar komt er rook uit de krater. De laatste grote uitbarsting was in 2010, toen er meer dan 350.000 mensen geëvacueerd moesten worden en er 353 mensen om het leven kwamen. Over de gehele stad Jogjakarta lag een dikke laag as.

2. Kelud (Oost-Java)

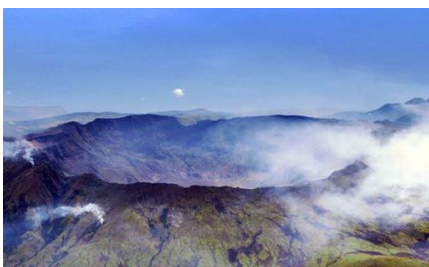

Een foto van de uitbarsting van de Kelud in 1919, uit het archief van het Tropenmuseum.

De Kelud (in de Nederlandse tijd *Kloet* genoemd) is meer dan dertig keer uitgebarsten in de laatste duizend jaar. De zwaarste uitbarsting vond plaats in het jaar 1586, toen naar schatting meer dan 10.000 mensen om het leven kwamen. In 1919 zorgde een vulkanische modderstroom voor meer dan 5000 slachtoffers. Naar aanleiding van deze gebeurtenis werd de Vulkaan Bewakingsdienst van Nederlands-Indië opgericht, die nog altijd bestaat als onderdeel van het Indonesische ministerie voor energie en delfstoffen. Recentelijk is de Kelud nog uitgebarsten in 1990 en 2007.

3. Tambora (Soembawa, West-Nusa Tenggara)

De Tambora is een actieve vulkaan op het eiland Soembawa. Een enorme uitbarsting vond plaats in het jaar 1815. Deze uitbarsting was een van de zwaarste in de moderne geschiedenis; door de enorme explosie brokkelde de top van de berg af. Voor de uitbarsting was de Tambora zo'n

De grote krater van de Tambora, ontstaan door de uitbarsting van 1815, ligt er nu rustig bij.

4200 meter hoog, nu is daar nog maar 2850 meter van over. Het geluid van de uitbarsting kon tot op Sumatra (meer dan 2500 km verderop) gehoord worden, en tot in Batavia (Jakarta) vielen er brokstukjes. Meer dan 10.000 mensen kwamen om het leven door de uitbarsting, en naar schatting nog eens 60.000 doordat alle landbouwgronden tot in de wijde omtrek verwoest waren en er hongersnoden ontstonden. Het volgende jaar, 1816, staat op het noordelijk halfrond bekend als het 'jaar zonder zomer'. De aswolken verstoorden wereldwijd de temperatuur, en door vele misoogsten kwamen naar schatting alleen al in Europa 200.000 mensen om het leven. Sinds 1815 hebben alleen nog enkele kleine uitbarstingen plaatsgevonden.

4. Krakatau (Straat van Soenda)

Een foto van de uitbarsting van de Anak Krakatau in 2009.

De Krakatau is waarschijnlijk de beroemdste vulkaan van Indonesië. In 1883 knalde het hele eiland, met daarop een 820 meter hoge berg, uit elkaar. De knal was zo luid dat het tot in Mauritius (op bijna 5000 kilometer afstand) gehoord werd. Een enorme tsunami ontstond, die de westkust van Java bereikte met een hoogte van tenminste 41 meter! Na de uitbarsting was het hele eiland Krakatau verdwenen, terwijl er drie kleinere eilandjes overbleven. In 1927 werd weer vulkanische activiteit waargenomen tussen de drie eilandjes in: het water begon te borrelen. Een paar jaren later

kwam langzaam een vulkaan weer boven water. Sinds 1950 groeit de kleine vulkaan, genaamd *Anak Krakatau* ('het kind van de Krakatau'), met zo'n 7 meter per jaar. Nu is de nieuwe vulkaan al zo'n 325 meter hoog, en de afgelopen jaren hebben weer verschillende kleine uitbarstingen plaatsgevonden.

5. Marapi (West-Sumatra)

Een foto van een lichte uitbarsting van de Marapi in 2010.

De Marapi wordt ook wel Merapi genoemd en daarom wel eens verward met de gelijknamige vulkaan op Java. De Marapi is de actiefste vulkaan van Sumatra, het westelijke gedeelte van de Indonesische Ring van Vuur. Sinds 1800 is de Marapi tientallen keren uitgebarsten. Door uitbarstingen en lavastromen in 1975, 1979 en 1992 kwamen meer dan tachtig mensen om het leven. Ook in 2011 en 2012 hebben nog verschillende kleine uitbarstingen plaatsgevonden bij de 2.900 meter hoge Marapivulkaan. Er wordt gevreesd voor grotere uitbarstingen, zeker omdat de stad Bukittinggi – met 100.000 inwoners – op maar 10 kilometer afstand van de krater ligt.

6. Agung (Bali)

Uitbarsting van de Agung op Bali.

De Agung is de hoogste berg van het eiland Bali, en een heilige berg voor de Balinese hindoes. De vulkaan is continu actief en soms komt er wat rook en as uit de krater. De laatste grote uitbarsting vond plaats in het jaar 1963. Ongeveer 1900 mensen kwamen om het leven door de uitbarsting en de daarop volgende modderstromen, en 86.000 mensen raakten dakloos. De belangrijkste hindoetempel van Bali, de *Pura Besakih*, staat op de helling van de Agung. Dat de tempel door de lavastromen op een haar na gemist wordt zien de Balinezen als een gunst van de goden.

7. Galunggung (West-Java)

De uitbarsting van de Galunggung in 1982, die bijna leidde tot een grote vliegcrash.

De Galunggung ligt in de buurt van de stad Tasikmalaya in West-Java. Een grote uitbarsting vond plaats in 1822, waardoor 114 dorpen verwoest werden en ruim 4000 mensen om het leven kwamen. Recenter was er een uitbarsting in 1982, en deze haalde wereldwijd het nieuws. Behalve dat er 72 mensen om het leven kwamen, werd ook een vliegtuig getroffen door de uitbarsting. Een Boeing 747 van British Airways vloog door de aswolk van de Galunggung, waardoor alle vier de motoren uitvielen. Na hachelijke momenten kon het vliegtuig een noodlanding maken in Jakarta. Meer informatie over deze gebeurtenis is te vinden op Wikipedia: [British Airways-vlucht 9](#)

8. Lokon (Noord-Sulawesi)

Uitbarsting uit de Tompaluan-krater in maart 2013.

Noord-Sulawesi is geen onderdeel van de Ring van Vuur, maar een kleiner vulkanisch gebied. De Lokon vormt een tweelingvulkaan samen met de Empung, op maar vijf kilometer afstand van de stad Tomohon met 100.000 inwoners. Vroeger zijn beide vulkanen vaak uitgebarsten, maar de afgelopen twee eeuwen zijn uitbarstingen gewoonlijk vanuit de Tompaluan, een krater met een doorsnede van 250 meter tussen de twee vulkanen in. Sinds 2011 zijn er regelmatig uitbarstingen; in de afgelopen twee jaar moesten al vijf keer omwonenden geëvacueerd worden.

9. Kerinci (Jambi)

De Kerinci is met 3.805 meter de hoogste vulkaan van Indonesië, en de hoogste berg van het land

De Kerinci torent ver boven de omgeving uit.

buiten Papoea. De afgelopen twee eeuwen is de Kerinci tenminste dertig keer uitgebarsten. De uitbarstingen zijn over het algemeen licht, en de gevolgen blijven beperkt tot wat kleinschalige evacuaties en een dunne aslaag over de omgeving. Doordat er een kratermeertje op de top van de vulkaan ligt komen er vaak

zogenaamde freatische erupties voor. Als het magma het water raakt leidt dat tot een ontploffing met veel stoom.

10. Sinabung (Noord-Sumatra)

Een dubbele rookwolk komt uit de Sinabung tijdens de onverwachte uitbarsting in 2010.

De Sinabung was voor het laatst uitgebarsten in 1600, en was daarna een slapende vulkaan die alleen af en toe wat kleine stoomwolkjes uitblies. In augustus en september 2010 barstte de vulkaan echter ineens weer enkele keren uit. De hevigste uitbarsting zorgde voor een vijf kilometer hoge rookwolk. Bijna 20.000 mensen moesten geëvacueerd worden. Het nationaal agentschap voor rampenbestrijding BNPB zei dat de activiteit van de vulkaan zeer onvoorspelbaar was. Doordat de Sinabung meer dan 400 jaar had geslapen is er weinig onderzoek verricht en zijn er ook nooit voorzorgsmaatregelen getroffen voor uitbarstingen.

11. Semeru (Oost-Java)

Zowel de Semeru (achter) als de Bromo (linksvoor) spuwen rook uit tijdens de zonsopkomst.

De Semeru is de hoogste berg van Java. Sinds 1967 is de vulkaan in

een staat van bijna constante uitbarsting. Het is niet ongebruikelijk dat er elke twintig minuten een kleine ontploffing plaatsvindt. In de loop der tijd zijn er diverse mensen omgekomen door de giftige gassen die uit de Semeru komen. Naast de Semeru ligt de veel lagere, maar ook veel bekendere, vulkaan Bromo. Het nationaal park waar de Semeru en Bromo in liggen zijn een populaire bestemming voor toeristen om te genieten van de zonsopkomst.

Verspreiding vulkanen over Indonesië

Van de elf genoemde vulkanen zijn er tien onderdeel van de Ring van Vuur. Deze liggen op een rijtje langs de zogenaamde Soenda-boog, strekkend van Sumatra via Java naar de Kleine Soenda-eilanden. De Lokon (nummer 8)

ligt duidelijk afgelegen, in een kleiner vulkanisch gebied in Noord-Sulawesi. Vergelijkbare vulkanische regio's bevinden zich in de Molukken.

Hier hebben we alleen de actiefste vulkanen in Indonesië benoemd, dus nog lang niet alle actieve vulkanen in de Indische Archipel. Om nog maar niet te spreken van de actieve vulkanen in de rest van de "Ring of Fire". Als u nu nog met een stalen gezicht kunt zeggen dat hoofdzakelijk de mens verantwoordelijk is voor de opwarming van de Aarde, dan denk ik dat u zich eens goed in deze materie moet verdiepen.

Trouwens ook astronomisch zou er het een en ander loos kunnen zijn. Het zou heel goed mogelijk kunnen zijn dat ons zonnestelsel met al haar planeten door een

gebied in de Melkweg gaat, die meer sterren met veel straling bevat dan voorheen. Ons zonnestelsel staat namelijk niet stil in de Melkweg, maar beweegt zich samen met vele lotgenoten erdoor heen rondom een centrum. En we kunnen aan onze eigen zon afmeten dat straling warmte tot gevolg heeft. Ook deze mogelijkheid wordt door een aantal wetenschappers van naam onderschreven.

Nee, dat alleen een nietige mens de voornaamste oorzaak is, kan er bij mij niet in. Er MOETEN meer factoren zijn. Maar nogmaals, ik ben geen wetenschapper en heb de wijsheid niet in pacht. Maar ik ben wel een gezond denkend mens, met een flinke dosis logica behept.

Wel eens gedacht aan adverteren in NICC Magazine?

Uw product of dienst wordt door minstens 100.000 mensen opgemerkt.

Hoe dit kan? Vraag vrijblijvend onze advertentieflyer met uitleg en tarieven aan

info@indisch-centrum-den Haag.nl

Tegenstelling

Tanjung Priok, op zoek naar de oude haven waar de blanda's inscheepten voor het vaderland, tabee Batavia.

We rijden het haventerrein op, uitgestrekt, modern, containers, vrachtauto's. Van de oude haven geen spoor. Jammer. Parallel aan een spoorbaan rijden we terug naar Jakarta. Aan de overzijde, vlak langs de rails staat een eindeloze rij hutten van hout en plastic, van bamboestaken en verroest golfplaat, in de achtergrond de contouren van een moskee, halve maan, een groene koepel, ongenaakbaar. Een man zoekt in een berg vuilnis naar bruikbaar spul. Een steenhouwer, blote voeten in teenslippers, hakt een stuk beton in puin voor het ijzer. Een smoezelig kind speelt

gehurkt in een plasje modderwater, geiten zoeken verkoeling in de schaduw van drogend wasgoed.

Avond. Een taxi rijdt ons naar het Center Park, een mall waar het Alexandrium vier keer in past. Marmer en veel bling-bling. Zara, Swarovski, Mango, Gucci... ze zijn er allemaal, ieder met zijn eigen warung. Mitsubishi biedt zijn duurdere modellen aan, protserige bolides: Delicia, Pajero Sport. Belangstellende kopers genoeg. Bij Häagen-Dazs kopen we een ijsje voor het dagloon van een bromfietstaxibestuurder.

We verlaten de gekoelde mall, en stappen de tropische warmte in. Muziek daverd over het plein

voor ons: *Rudolph the rednosed reindeer, I'm dreaming of a white Christmas, Noel Noel born is the King of Israel...* Midden op het plein staat een kunstkerstboom van twintig meter hoog, opgebouwd uit vele duizenden lampjes, geel, blauw, rood. Er omheen stralende blauwe bogen waar je onderdoor kunt lopen om stil te staan bij twee *reindeers* van blinkend wit licht. Een moslimvader fotografeert zijn vrouw en twee dochters, alle drie met hoofddoek. Zij poseren naast een bord waarop staat:

Welcome to Jakarta Christmas City 2014.

Chris,
Jakarta, 28 november 2014

Recept

Wist u dat juist met dit warme weer pittig eten goed is? Daarom hier een prima recept voor lekker pittige Ayam pedis.

Ingrediënten:

1 kg. kipdrumsticks (dijen met of zonder bot, of kipfilet, mag ook), 2 of 3 flinke uien, 5 teentjes knoflook, 3 grote lomboks, 1/2 tl. tamarinde, 3 blaadjes salam, 1 tl. laospoeder, 1 tl. djahé, 1 el. sambal oelek, 1 tl. trassi, 1 afgestreken el. palmsuiker of riet-suiker, 2 tl. tomatenpuree, heet water, snuffje zout of 1 bouillonblokje.

Bereiding: Verhit een laag olie in de wok en bak hierin de kip

rondom mooi lichtbruin. Haal ze uit de olie en laat uitlekken in een vergiet of zeef met keukenpapier. Snipper de uien en bak de knoflook heel fijn. Giet het teveel aan olie uit de wok en fruit in een klein overgebleven beetje de uien

en knoflook glazig. Snijd de lomboks in ringetjes en voeg deze met de salam blaadjes, laos, djahé

Ayam Pedis

en sambal, enz. er aan toe en fruit deze even mee. Dan de kip erbij doen en goed omroeren. Los de tamarinde op in een beetje heet water en voeg dit samen met de tomatenpuree en de palmsuiker eveneens toe. Deksel erop en een half uurtje lekker langzaam gaar stoven. Controleer af en toe of het niet te droog wordt, anders een heel klein scheutje water erbij doen.

Serveertip: sprenkel er voor het opdienen enkele druppels limoen-sap over. Lekker met witte rijst of als bijgerecht bij uw rijsttafel. In geval van filet ook heerlijk op een vers broodje. **Selamat Makan.**

(advertentie)

Willem Nijholt (83) komt terug met Indië monologen

Acteur Willem Nijholt keert het komend seizoen terug naar het theater. Hij is een van de deelnemers aan de *Indië Monologen*, een theatervoorstelling met voormalig Nederlands-Indië als thema. Tien jaar geleden gaf Nijholt aan, niet meer te willen optreden. In de nieuwe theaterserie geven musici, acteurs, schrijvers en journalisten die een link met Nederlands-Indië hebben hun persoonlijke visie op de geschiedenis van de voormalige Nederlandse kolonie. Elke avond verschijnt weer een andere combinatie van deelnemers op het toneel. Behalve Willem Nijholt

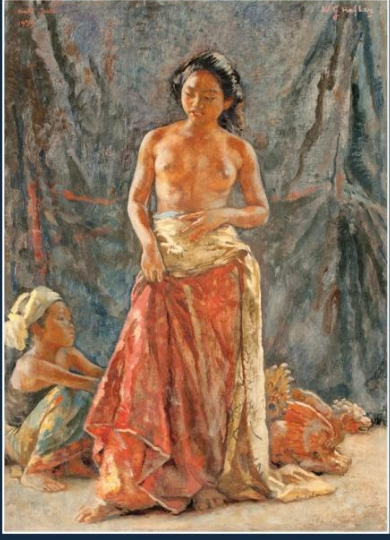
doen onder andere ook Yvonne Keuls, Adriaan van Dus, Ernst Jansz, Marion Bloem, Mei Li Vos, Wieteke van Dort en Eric Schneider aan de voorstellingen mee.

De Indië Monologen is een initiatief van het Theaterbureau 'De Mannen' en het Productiehuis van Olivier Schneider (een van de zoons van Eric Schneider). De voorstellingen staan voor volgend seizoen gepland omdat het dan zeventig jaar geleden is dat Indonesië onafhankelijk werd. In Nederland wonen nog ruim 1,6 miljoen mensen met een Indische achtergrond. De première van de voorstellingen is in de Koninklijke Schouwburg in Den Haag. Daarna is de voorstelling tot mei 2019 te zien door geheel Nederland.

ZEEUWS VEILINGHUIS

GEVRAAGD:
INDISCHE SCHILDERIJEN

W. G. Hofker (1902-1981)
Hamerprijs: € 600.000,-

Herengracht 74, 4331 PX Middelburg
Tel. 0118 - 650 680
WWW.ZEEUWSVEILINGHUIS.NL

(advertentie)

Surinaamse slaven- registers digitaal

Alle informatie over de Surinaams Nederlandse slavenregisters is nu online beschikbaar, dankzij een samenwerking tussen het Nederlandse Nationaal Archief en het Surinaamse Nationaal Archief. In de registers die destijds werden bijgehouden in Suriname, staan ca. 80.000 mensen vermeld, die tussen 1830 en 1863 slaaf zijn gemaakt en in de Surinaamse kolonie tewerk zijn gesteld. De 'eigenaren' moesten hun slaven laten registreren met naam, geboortedatum, naam van de moeder, informatie over geboorte en overlijden en over verkoop en vrijlating. De originele gegevens liggen opgeslagen in Paramaribo en waren tot voor kort slecht toegankelijk voor het publiek omdat ze niet gedigitaliseerd waren en omdat er geen namen-index was.

Voor beide is dit nu wel het geval. Wie dus op zoek is naar informatie over zijn of haar voorouders in

Suriname, lessen over slavernij voorbereidt of onderzoek doet naar het slavernijverleden, kan voortaan terecht bij de Nationale Archieven van Nederland en van Suriname.

In Januari vorig jaar begonnen Coen van Galen (Radboud Universiteit) en Maurits Hassankhan (Anton de Kom Universiteit in Suriname) met het werven van fondsen om te komen tot het nu bereikte resultaat. Nergens ter wereld zou een dergelijk registratiesysteem als in Suriname toegepast zijn en de informatie zo goed bewaard zijn gebleven. De database staat nu open voor iedereen via:

www.nationaalarchief.nl (Ned.) en www.nationaalarchief.sr (Sur.)

Indonesië wint strijd om gigantische goudmijn

Door: Hans Nauta

Indonesië heeft de strijd om de Grasbergmijn gewonnen. De overheid krijgt zeggenschap over de koper- en goudmijn in de provincie West-Papoea, een van de grootste ter wereld. De Amerikaanse mijnbouwer Freeport delft het onderspit. Daarmee lijkt een eind te zijn gekomen aan een langdurig conflict.

President Joko Widodo vindt dat zijn land onvoldoende verdient aan alle ondergrondse rijkdommen. Dat gaat nu veranderen. "Dit is een sprong voorwaarts. We moeten meer inkomsten krijgen uit belasting, royalty's, dividend, zodat iedereen kan profiteren van de waarde van onze mijnsector", zei Widodo gisteren tegen verslaggevers. De Grasbergmijn heeft een voorraad ter waarde van vele tientallen miljarden dollars.

Grasbergmijn. Foto: © REUTERS/Muhammad Adimaja/Antara

Vergelijking met een modern metrostation

De overwinning is niet gratis. Het Indonesische staatsbedrijf PT Inalu krijgt nu 51 procent in handen van de Grasbergmijn. Freeport werd voor het blok gezet door Indonesië. De derde aandeelhouder Rio Tinto verkocht zijn belang in deze overnamestrijd aan het Indonesische staatsbedrijf, dat daarmee iets meer dan 50 procent van de aandelen in handen krijgt. De kosten van de overname van de Rio Tinto-aandelen bedroegen

3,85 miljard dollar. Tot dusver bezat de staat als kleine aandeelhouder nog geen 10 procent. De overnamestrijd tussen Indonesië en Freeport, de grootste aan de beurs genoteerde koperproducent ter wereld, begon vorig jaar.

Brokstukken

Dat is te danken aan de Nederlandse geoloog Jean Jacques Dozy, die in de jaren dertig van de vorige eeuw de hoogste berg in de regio beklom en een steen zag met groene kleuren. Brokstukken die hij meenam waren rijk aan goud en koper. De locatie was nog zeer geïsoleerd toen Freeport daar eind jaren zestig een infrastructuur aanlegde en de Ertsbergmijn ontwikkelde. Eind jaren tachtig begon de grootschalige winning van de Grasbergmijn, op 4200 meter hoogte.

Grootste ondergrondse mijn ter wereld

Vorig jaar kwam Indonesië met een nieuwe regelgeving. Freeport moest van de overheid de meerderheidspositie in de mijn afstaan en tegelijkertijd nieuwe investeringen doen, zoals de aanleg van een smelterij, waardoor een groter deel van de verwerking in Indonesië zelf plaatsvindt. Freeport dreigde met internationale arbitrage omdat Indonesië lopende contracten zou schenden. Ook stuurde het werknemers naar huis.

Voor Freeport was de timing erg ongelukkig. De bovengrondse Grasbergmijn raakt in 2019 uitgeput en de mijnbouwer steekt nu miljarden in een nieuwe ondergrondse mijn. De Grasberg Block Cave Mine is zo duur omdat

het 's werelds grootste ondergrondse mijncomplex wordt en bovendien hypermodern.

Automatisch treinsysteem

De ondergrondse mijn doet denken aan een modern metrostation. Bedrijfswagens rijden er over een ondergronds weggennet en er komt een automatisch treinsysteem. Op computerschermen zijn alle processen te volgen. Veel apparaten worden op afstand bestuurd. Met een joystick in de hand is mijnbouw net een computerspel, zegt een technisch expert in een bedrijfsvideo. Tijdens het conflict met Indonesië dreigde Freeport deze investeringen stil te leggen.

Het bovengrondse deel van de Grasbergmijn. Foto West-Papua.nl

Tegenover al die moderniteit staan de beschuldigingen van milieuorganisatie Earthworks dat Freeport dagelijks 200.000 ton mijnafval in de rivier Aikwa dumpst. De Britse krant *The Guardian* toonde twee jaar terug foto's van het dikke, zilverkleurige afvalwater. Inheemse volken zoals de Kamoro en de Amungme zeggen dat hun land is gestolen, dat de politie terreur uitoefent en dat de Grasbergmijn bij hen voor veel armoede en ziektes zorgt.

Bron: Dagblad Trouw

Just4Kids... voor iedereen van 6 tot 16 jaar

Korte berichten

Gezocht: Jong talent

In de rubriek "Just4Kids" hebben we eerder al aandacht besteed aan jong talent. Zo plaatsten we een artikeltje over twee meisjes die Indonesische dansen leerden en verder ook een stukje over een drumtalentje. Heb jij nou ook zo'n talent? Kan je goed gitaarspelen en treed je ook op? Of ben je een tenniskampioen in de dop, een goed biljarter of kan je heel goed

dansen of zingen? Misschien ben je wel een hele goeie chef-kok, of ben je een kunstschilder of een fotograaf in de dop.

Misschien ook wel een.... Kortom, alle jonge supertalenten van ca. 6

tot ca. 16 jaar oud willen we voor het voetlicht zetten. En wij willen dat aan iedereen vertellen. Als je zelf niet zo heel goed kan schrijven, vraag dan of jouw ouders willen helpen en doe er een fotootje erbij. Of je stuurt jouw verhaal gewoon in je eigen woorden naar de redactie, dan maken wij er samen met jou een echt leuk artikeltje van.

Stuur je reacties dan naar:
info@indisch-centrum-denhaag.nl **DOEN HOOR....!!!**

Recept **Ayam Paniki**

Lekker kruidige kipkluijfjes of kip-filetstukjes. Voor bij de maaltijd of zomaar als snack tussendoor.

Ingrediënten:

1 kilo kleine kipkluijfjes (borrelpootjes en/of vleugeltjes), 3 grote rode uien, 4 teentjes knoflook, olie om in te bakken, 2 rode lomboks, 1/4 blok santen, 2 – 3 tl. palmsuiker (of rietsuiker), 1 tl. djahé, 1 verse sereh, 2 – 3 dl. water, snufje zout.

Bereiding:

Bak de kipkluijfjes in een laag olie lekker goudbruin. Haal ze uit de

olie en laat ze in een vergiet met wat keukenpapier goed uitlekken. Snipper de uien, hak de knoflook

fijn en snijd de lomboks in schuine ringetjes. Fruit dit in de wok in wat olie tot de uiensnippers glazig zijn. Voeg dan de sereh toe (eerst de harde buitenbladeren verwijderen en kneus de stengel even met de achterkant van het koksmes. En vervolgens de djahé en de suiker. Doe nu de kipkluijfjes erbij en meng even goed door elkaar. Blus het geheel nu af met water. Deksel erop en een half uurtje laten gaarstoven. Heerlijk bij de maaltijd, rijsttafel of als tussendoortje.

Selamat makan.

Links4Kids

Heel veel leuke LINKS voor kinderen, maar niet alleen voor kinderen:

Indopedia, Indische Encyclopedie / Bibliotheek / Indisch erfgoed /

naslagwerk voormalig Nederlands-Indië. <https://www.indopedia.nl/>

Doorlink-website naar tal van Indische en Indisch gerelateerde websites, blogs, personen en onderwerpen.
<https://linkenindisch4ever.wordpress.com/>

Website over online **geschiedenis** van, voor en met Indische Nederlanders.

<http://www.indischhistorisch.nl>

Meer dan 120 titels over Nederlands-Indië in de **boekenwinkel van Historiek.net**.

<https://geschiedenis-winkel.nl/nederlands-indie.html>

Informatie over **schoollespakketten** over het voormalige Nederlands-Indië.
www.gastdocenten.com

Indisch Herinneringscentrum
Sophiahof, Den Haag
www.indischherinneringscentrum.nl

Moluks Historisch Museum (MHM) Sophiahof, Den Haag
<http://www.museum-maluku.nl/>

Indisch Museum, een digitaal museum over Nederlands-Indië:
<https://indischmuseum.wordpress.com>

Informatie over de **Nationale Indië-Herdenking** op 15 augustus. www.indieherdenking.nl

Een **Indische startpagina voor de jeugd**: <http://suara-baru-kecil.jouwpagina.nl>

De speciale **Jeugdwebsite** van de Nederlandse Oorlogsgravenstichting (Ned.-Indië).
http://www.eenlevenverloren.nl/index.php?go=home.personen@pag_enr=1

Info over boeken, artikelen, TV- en radiodocumentaires plus LINKS naar sites betreffende het Pakan-Baroe Spoorweg drama.
<http://pakanbaroe.my-free.website/>.

Taman Indonesia, Het leukste kleine Indonesische dierenpark in Nederland. <http://www.taman-indonesia.nl>

Koorenhuis - Den Haag, cursussen en workshops voor muziek, dans, kunst en theater.
<http://www.koorenhuis.nl>

Villa Zebra, landelijke jeugdorganisatie
<http://www.villazebra.nl>

Theatervoorstellingen - Een informatieve website met heel erg veel voorstellingen, overal in Nederland en voor iedere leeftijd.
<http://www.kindertheater.nl/>

Website **Indische Jeugdboeken**, compleet met een bestellink.
<http://www.antiquariaat-anna.nl/boek/kameleonboeken>

Kunstbende, Een landelijke organisatie met afdelingen in alle provincies voor iedereen van 13 tot en met 18 jaar.

<http://www.kunstbende.nl>

Jeugd Startpagina "Open Start" <http://jeugd.openstart.nl>

Weblog "Indische Jeugdletteren" Blog van Marjorie van Putten:
<http://indischejeugdletteren.wordpress.com/over-mij/>

Young Adult Books, website met boekrecensies en webshop over boeken voor middelbare scholieren.
<http://www.youngadultbooks.nl/>

Jeugdbieb, leuke en informatieve website. <http://www.jeugdbieb.nl>

Cultuur, Jeugd, Sport en Media in Vlaanderen, website met van alles.
<http://www.cjsm.vlaanderen.be>

Kinderboekenpraatjes. Heel erg veel boeken uitzoeken voor elke leeftijdsgroep.
<http://www.kinderboekenpraatjes.nl>

Een rustpunt voor het oog

Het tragische lot van een fraai Buitenzorgs triangulatie-punt

Meer dan honderd jaar heeft hij er gestaan: een enorme witte obelisk op de kruising van de Grote Postweg (Bataviasche Weg geheten) en Pabaton bij de gemeentegrens van Buitenzorg. Duizenden, zo niet miljoenen malen werd hij gepasseerd door wandelaars en fietsers, door sados, delemans en grobaks, en tenslotte door auto's en motoren. En niemand van al die voorbijgangers wist waaróm hij er stond, althans, als we de krantenberichten mogen geloven. In *Het Nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië*, van 1 juli

1925 lezen we: 'Het stadsschoon is deze dagen aanmerkelijk verfraaid doordat de Witte Paal, op de driesprong Bataviasche Weg, Pabaton, Boeboelak, opgeschilderd en gewit is. De gele leeuw prijkt trots op een schild van blauw en rood, en de paal, de trapjes en de vazen, schitteren met een verblindend licht in de zon. Omdat de paal zo extra in het oog viel, nu hij opgeknapt is, hebben we getracht na te gaan, waarom het monument daar eigenlijk staat, maar helaas zijn wij niet veel wijzer geworden. In

een oude 'Guide for Buitenzorg and its environments' vinden we vermeld, dat de paal in 1839 is opgericht door Gouverneur-Generaal De Eerens. "Men zegt", aldus de gids, "dat het doel was, een rustpunt voor het oog te verkrijgen voor de bewoners van het paleis, wanneer zij in de voorgalerij gezeten waren".

Niet bevredigd door deze verklaring riepen wij de hulp in van één van Buitenzorgs oudste inwoners, die ons het volgende mededeelde: "Naar het verhaal

(1) De 'Witte Paal' omstreeks 1910

(2) Omslag van het herinneringsalbum van de 7 December Divisie

luidt", zo zei onze zegsman, "heeft eens een G. G. de paal doen bouwen, omdat hij het uitzicht langs Pabaton zo eentonig vond". En dat klopt dus met de gids. Voorts deelde hij ons mede, dat er nog twee andere verhalen in omloop zijn. Volgens het ene zou de paal een verfraaid primair triangulatie-punt zijn, waarvan het topje op dezelfde hoogte als de voorgalerij van het paleis zou liggen, terwijl een derde overlevering vertelt, dat de Witte Paal door een Landvoogd opgericht zou zijn ter gelegenheid van het huwelijk zijn dochter. Hoe het ook zij, het ware schijnt men niet te weten. Althans zekerheid hebben wij niet verkregen. Maar misschien kan een lezer ons een oplossing aan de hand doen.'

Het artikel kende helaas geen vervolg. Kennelijk hebben dus niet zoveel mensen het artikel gelezen. In 1941, kort na de op-dracht van het gemeentebestuur om alles te camoufleren – dit in verband met de verwachte Japanse luchtaanvallen – was men nog niet veel wijzer: 'Buitenzorg bezit een merkwaardig monument waarvan niemand weet waarvoor het dient

of ter gelegenheid waarvan het werd opgericht. Iedereen kent de 'Witte Paal', een hoge naald, rustend op een voetstuk met het Nederlandse Wapen en zonder enige aan-duiding van hetgeen deze naald moet beduiden.

Toen maanden geleden alles in Buitenzorg wat de moeite waard was zorgvuldig werd gecamoufleerd, werd deze paal nog eens heldertjes opgewit. Sindsdien is dat zo gebleven. De burgerij zegt nu, dat men het gecamoufleer van verschillende objecten om die paal heen dan ook wel rustig achterwege had kunnen laten omdat deze hoge zuil van heinde en verre te zien is en dus wel een prachtig aanliegpunt zal vormen. Maar dat zal dan wel lekenpraat zijn!', aldus het *Bataviaasch Nieuwsblad*.

De obelisk heeft de oorlog weliswaar overleefd, maar niet geheel zonder kleerscheuren. De noodzaak van een opknappbeurt gaf aanleiding om het een soort *remake* te geven. Als tóch niet helemaal bekend was welk doel het monument vervulde, kon eenvoudig een nieuw motief

worden aangebracht: een uiting van dank van de (Europese) burgerij aan de Nederlandse troepen die in de na-oorlogse jaren 'orde en rust' herstelden. Het oorspronkelijke gestucte Nederlandse wapen werd weggebikt en vervangen door een geschilderd wapen van de 7 December Divisie, met daaronder de tekst: "C Divisie 7 December 1^e Infanterie Brigade Groep".

Het monument had hiermee echter tegelijkertijd zijn tamelijk neutrale karakter verloren, en derfde dus het onderspit. In 1958 werd door een Indonesische commissie geopperd alle Nederlandse monumenten in Buitenzorg te vernietigen. In 1964 maakte een lading dynamiet een einde aan het bouwwerk, en werd de ontstane leegte opgevuld met een klein parkje en enkele fontein.

Ook al gaat het parkje nu door het leven als 'Taman Air Mancur', de naam 'Paal Putih' wordt nog steeds gebruikt. Zó snel laat de geschiedenis zich nu ook weer niet wegpoetsen. (*Java Post*)

T/m 18 juli 2018: Expositie Rotterdamsche Lloyd.

Grote tentoonstelling met een LINK tussen de Koninklijke Rotterdamsche Lloyd en de beroemde scheepswerf "De Schelde". Deze werf was tussen 1882 en 1947 'hofleverancier' van de Lloyd. Het KRL-Museum heeft deze expositie ingericht samen met Damen Schelde en Museum Scheldewerf. Genoemde organisaties zijn onlosmakelijk verbonden aan Nederlands-Indië en Indonesië. Mede om deze reden heeft ook Wieteke van Dort acte de presence gegeven tijdens de opening op 17 januari jl. Bij de opening werd de geheel gerestaureerde "Blaas", de bij veel Vlissingers bekende fabrieksfluit door de Damen Schelde directie aan het Museum geschonken. Deze bijzondere expositie wordt gehouden op twee

locaties: **Damen Schelde Naval Shipbuilding**, De Willem Ruysstraat 99 (gratis entree, openingstijden: 09.00 tot 17.00 uur) en **Museum de Scheldewerf**, De Willem Ruysstraat 100 (kleine entree), 4381 NK Vlissingen. Openingstijden: 13.00 tot 17.00 uur. Info: krl-museum@kpnmail.nl

T/m 15 september 2018: Freerk, de Witte Papua terug in Wierum.

Freerk Kamma werd geboren in Wierum en woonde en werkte van 1931 tot 1942 in de regio Sorong in het Noord-Westen van Nieuw-Guinea. Hij verbleef daarna drie jaar in Japanse gevangenschap. In 1946 vertrok hij met zijn gezin naar Nederland, om in 1955 weer terug te keren naar het land dat hij zo liefhad. Gedwongen door de Nieuw-Guinea

crisis keerde hij in 1962 definitief terug naar Nederland, waar hij in 1986 overleed. Freerk Kamma was erg geliefd bij de Papua's, die hem de koosnaam "Witte Papua" gaven. Hij was tevens een kenner

Korwar, voorouderbeeldje uit de provincie Papoea.

van de mythen en legendes van Nieuw-Guinea, hij kende de verhalen soms beter dan de Papua's zelf. Hij werd lid van de Moi-stam en leerde hun taal, het Biaks vloeiend spreken. Zijn laatste woorden op zijn sterfbed sprak hij in het Biaks. Hij stichtte in 1956 als zendeling de Evangelisch Christelijke Kerk (ECK). Deze tentoonstelling gaat over het leven en werken van de bij de Papua's zo bekende en geliefde man. De locatie is: **Eben-Haëzer kerk Wierum**, Hoofdstraat 17, 9141 TR Wierum. Openingstijden: vr., za., zo. 13.00 tot 17.00 uur. Toegang: € 3,00 pp. Nadere inlichtingen via: www.museumkerk.nl, klik op Kamma. Tentoonstellingscatalogus verkrijgbaar voor € 5,00.

4 augustus 2018: Indisch Golf-toernooi Melati. Voor de vijfde keer wordt op de Golfcourse van Lelystad het jaarlijks golftoernooi

Melati georganiseerd. Het toernooi staat open voor mensen, geboren in Indië/Indonesië, werkzaam te zijn geweest in de Gordel van Smaragd of wanneer tenminste één van beide ouders hier hun roots heeft gehad. Partners van deelnemers zijn uiteraard ook welkom om mee te spelen. Na afloop van het toernooi is er een uitgebreid Indisch Buffet, waaraan ook de niet-golfende partners van de deelnemers welkom zijn. De ontvangst is om 10.30 uur met koffie/thee en wat lekkers, alsmede informatie, kaartinvulling en afhandeling. De spelvorm is Stableford en de spelers dienen in het bezit te zijn van een hcp. minimaal 54. Om 11.30 uur begeven alle spelers zich naar hun starthole voor de 18 holes wedstrijd met shotgun start: alle deelnemers starten tegelijk om 12.00 uur. Na afloop (16.30 uur) eventueel omkleden en borrelen, waarna vanaf 18.00 uur het Indisch buffet gereed staat. De locatie van de Golfcourse staat met route beschreven op de website: www.gcflevoland.nl. De deelnamekosten zijn: € 55,00 voor greenfee & ontvangst plus (!)

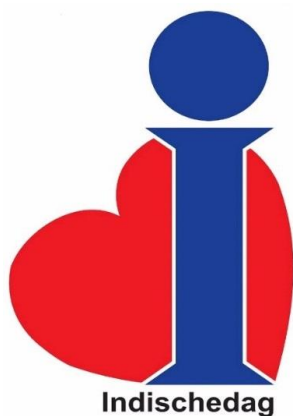

Gedeelte van de schitterend aangelegde golfcourse van de Golfclub Flevoland

een nieuwe golfbal. Deze bal is in te leveren op de dag zelf tijdens de inschrijvingstermijn. De ingezamelde golfballen vormen de prijs voor één deelnemer aan het toernooi, waarmee een leuke traditie wordt voortgezet. Voor deelnemers kost het Indisch Buffet € 20,00 en voor niet deelnemende

partners € 22,00. Drinkjes en andere consumpties zijn voor eigen rekening. Voor houders van een zogenaamd handicartbewijs staan er handicarts klaar. Wel even reserveren bij inschrijving. De huur van een handicart bedraagt € 10,00. Tegen een speciaal tarief is het mogelijk om in de maanden juni en juli aan de course te wennen en een ronde van 18 holes te spelen. In de baan bevindt zich een 'vast' toilet. Deze is het gemakkelijkst te bereiken vóór het afslaan van hole 4 of vóór het afslaan van hole 14. LET OP: handicap bij inschrijving doorgeven s.v.p. Inschrijving is pas definitief na betaling en deze dient per 21 juli voldaan te zijn op rek.nr. NL61RABO 036 2815 429 t.n.v. W.A.D. Hooghwinkel, onder vermelding van 'Melati 2018'. Na 21 juli leidt afzegging of annulering niet tot restitutie van deelnamekosten. Aanmelding via: wadhooghwinkel@chello.nl.

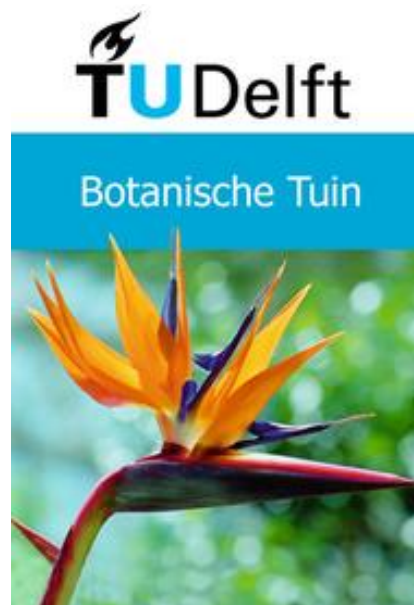
26 augustus 2018: Nationale Indische Dag. Voortaan elk jaar op de laatste zondag van augustus organiseert Stichting Adinda een

Nationale Indische Dag. Deze wordt met opzet een beetje centraal in het land gehouden zodat het voor iedereen niet al te moeilijk bereikbaar is. Diverse kramen, een ruime dansvloer en natuurlijk lekker Indisch eten van Tante Dee. Kom langs bij de waarzegster Sandra of bij de Indische kunstschilders Stefanie Wilson, Trees Arnold, Piet van Kerkvoorden en Chris Antoine

voor demonstraties en exposities. Likkebaarden bij de spannende kookwedstrijden o.l.v. Henk van Eekhout, of volg onze goochelende karikaturist René. En genieten van de muziek van zangeres Ester Latama en de allround band B'Proud. Verder ook dansdemo's van de groep Meava met een spetterende show. Kortom, u hoeft zich geen moment te vervelen. Locatie: **Zalencentrum 'De Brug'** Dunantlaan 1, 2811 CA Reeuwijk. Tijden: zaal open om 13.00 uur; aanvang 14.00 uur en einde om 19.30 uur. Toegang: € 12,50 door overmaking op bankrekening nr: NL30 INGB 0004 371 658 t.n.v. Stichting Adinda in Zoetermeer. Gaarne vermelden uw Tel.nr of e-mailadres. Aanmelden vóór 22 augustus 2018. Aan de zaal géén kaartverkoop. Nadere informatie: Nora & Frank Ong: 079-3166308; Inge & Ed Brodie: 079-3211144. Via mail: info@stichtingadinda.nl. website: www.stichtingadinda.nl.

1 en 2 september 2018: Pasar Botanica. Na het grote succes van de eerste Pasar Botanica vorig jaar nu de 2e editie. U kunt een zomertentoonstelling bezoeken met allerlei specerijen, er zijn vele standhouders met een gevarieerd en kleurrijk aanbod en u kunt genieten van schitterende planten. En verder zijn er natuurlijk volop Indische snacks en maaltijden verkrijgbaar.

Locatie: **TU Delft Botanische Tuin**, Poortlandplein 6, 2628 BM Delft. Tijden: 11.00 tot 18.00 uur (beide dagen). Toegang: € 5,00, kinderen 5-14 jr en 65+ € 2,50. Museumkaart van toepassing met toeslag van € 1,00 / € 0,50. Alle verdere informatie:

www.tudelft.nl/botanische-tuin/

8 september 2018 t/m 18 juli 2019: ms Oranje / Koers gewijzigd. Tentoonstelling over het iconische passagiersschip m.s. Oranje van de Stoomvaart Maatschappij Nederland. Eind jaren '30 gebouwd als luxe passagiersschip voor de lijndienst Nederlands-Indië – Nederland. In

de 2^e Wereldoorlog omgebouwd tot hospitaalschip en na de oorlog veelvuldig gebruikt door talloze repatrianten van Indonesië naar Nederland. Heel weinig schepen spreken zo tot de verbeelding als de Oranje, het grootste mooiste en snelste schip ooit gebouwd op een Amsterdamse werf. Een van de gerepatrieerden, Dieter van der Schilden, herinnert zich: "De Oranje was het begin van een nieuw leven. Het schip was onze vrijheid. Wij hebben het overleefd, dat gevoel had ik wel. Dat schip lag daar in de zonnegloed met dat rode kruis. Dat was de ontsnapping". De tentoonstelling is opgebouwd uit twee delen: de geschiedenis van het schip en de persoonlijke verhalen van de gerepatrieerden. Locatie: **Scheepvaartmuseum**, Kattenburgerplein 1, 1018 KK Amsterdam, Tel: 020-523 2222. Tijden: 7 dg./wk. 09.00 tot 17.00 uur. Toegang: Volwassenen € 16,00; jeugd 4-17 jr. € 8,00. Koop online tickets: <https://tickets.scheepvaartmuseum.nl>.

Pasar Kalender 2018

(update: 1 juni 2018)

Januari

13, 14: Steenwijk <http://www.istimewa-events.nl>.
00, 00: Breda <http://www.winkelcentrumhogevucht.nl>

Februari

9, 10, 11: Antwerpen (BE) <http://www.azieinantwerpen.be>
17 t/m 25: Amsterdam <http://www.istimewa-events.nl>

Maart

3, 4: Rijswijk (ZH) www.pasarmalamrijswijk.nl
9, 10, 11: Zwolle <http://www.istimewa-events.nl>
19: Kallenkote (Steenwijk) www.tamanindonesia.nl
23, 24, 25: Eindhoven www.stellarevents.nl
31, Rotterdam <http://www.istimewa-events.nl>

April

1, 2: Rotterdam <http://www.istimewa-events.nl>
7, 8, 9 Den Bosch www.pasarfestival.nl
20, 21, 22: Nieuwegein www.stellarevents.nl

Mei

5, 6: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl
4, 5, 6 Zutphen www.pasarfestival.nl
10 t/m 13: Antwerpen (BE) <http://www.istimewa-events.nl>
19, 20, 21: Den Helder www.stellarevents.nl
24 t/m 27: Gorinchem <http://www.istimewa-events.nl>
25 t/m 31: Malieveld Den Haag www.tongtongfair.nl

Juni

1 t/m 4: Malieveld, Den Haag www.tongtongfair.nl
8, 9, 10 Hardenberg www.pasarfestival.nl
16: Wageningen <http://www.zinzia.nl>
16, 17: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl
22, 23, 24: Leeuwarden www.stellarevents.nl
29, 30: Gorinchem www.pasarfestival.nl
29, 30: Zeist <http://www.istimewa-events.nl>

Juli

1: Gorinchem www.pasarfestival.nl
1: Zeist <http://www.istimewa-events.nl>
6, 7, 8: Vlissingen www.stellarevents.nl
7, 8: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl

8: Breda www.raffyzorg.nl
14, 15, 16: Groningen www.pasarfestival.nl
21, 22: Emmeloord www.stellarevents.nl
25 t/m 29: Steenwijk <http://www.istimewa-events.nl>
27, 28, 29: Oostende (BE) <http://www.istimewa-events.nl>

Augustus

3, 4, 5: Spijk <http://www.istimewa-events.nl>
11: Oost-Souburg <http://www.mae-uku.nl>
12 t/m 15: Dordrecht <http://www.istimewa-events.nl>
17: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl
25, 26 Leiden www.stichtingstellar.nl

September

1, 2: Almere www.indischefeestavond.nl
1, 2: Delft www.tudelft.nl/botanische-tuin
7, 8, 9: Assen www.pasarfestival.nl
15, 16: Kallenkote www.taman-indonesia.nl
16: Utrecht www.vrijooosttimor.nl
21, 22, 23: Arnhem www.stellarevents.nl
28, 29, 30: Enschede www.pasarfestival.nl
29, 30: Maastricht <http://www.istimewa-events.nl>

Oktober

1, Maastricht <http://www.istimewa-events.nl>
5, 6, 7: Haarlem www.stellarevents.nl
?: Amersfoort www.emiclaer.nl
11 t/m 14: Alphen a/d Rijn <http://www.istimewa-events.nl>
20, 21, 22: Nijmegen www.pasarfestival.nl
27, 28: Leek www.stichtingstellar.nl

November

3, 4: Rijswijk www.pasarmalamrijswijk.nl
9, 10, 11: Venray www.pasarfestival.nl
23, 24, 25: Rotterdam www.pasarfestival.nl

December

?: Den Bosch www.sccdehelftheuvel.nl
22 dec. t/m 6 jan.: (behalve 1^e Kerstdag en Nieuwjaarsdag)
Arnhem, Burgers Zoo <http://www.istimewa-events.nl>

Ziet u nog een foutje in deze lijst of heeft u een aanvulling of een aan-/afmelding? Laat het ons weten via e-mail.

Uw pasar aanmelden voor deze lijst ?

info@indisch-centrum-denhaag.nl

ook kleine particuliere en verenigings pasars welkom (ter beoordeling door de redactie)

1ct

MEER DAN 40 NIEUW
LANDEN

1ct naar **vaste lijn**
/min

[▶ Meer informatie](#)

Colofon

Digitaal maandelijks Magazine van:
Nederlands Indisch Cultureel Centrum

Hoofredacteur: Hans Vogelsang

Redactie:

Jean-Marie Bosch van Drakestein

Ron Kraft

Fotoredactie: Han Dehne

Juniorredacteur: Chinook de Deugd

Columnist: Han Dehne

Correspondenten:

Silfraire Delhay (Indisch Platform)

Yvonne van Genugten (Sophiahof)

Albert van Prehn (Muziek, column)

Sabina de Rozario (Door Blauwe Ogen)

Armando Ello (Hoezo Indo)

Ivo Pabbruwe (New Zealand)

Vormgeving & lay-out: Hans Vogelsang

Ondersteuning: Groep de Mos

Technische realisatie & verzending:

Dennis van der Ham

<http://www.borca-online.nl/>

Verschijsning: ca. de 15^e van elke maand

Sluitingsdatum kopij en advertenties:

de 10^e van elke maand

Advertentietarieven: op aanvraag

Abonnementen NICC Magazine: GRATIS

info@indisch-centrum-den Haag.nl

Postadres: Newtonstraat 660

2562 LA Den Haag - Netherlands

W: www.indisch-centrum-den Haag.nl

E: <http://indisch-centrum-den Haag.blogspot.com>

@: info@indisch-centrum-den Haag.nl

Rabobank IBAN: NL39 RABO 0129 216 836

t.n.v. N.I.C.C. te Den Haag

BIC: RABONL2U

Citeren van (delen van de) inhoud is toegestaan, mits met bronvermelding.

© 2018 N.I.C.C. Den Haag

Herdenkingssymbool Melati

De Melati, de Indische jasmijn, is het herdenkingssymbool dat u onder andere kunt dragen op 15 augustus.

Prijs: per stuk : € 3,00; per 5 stuks: € 12,50; per 10 stuks: € 25,00

De prijzen zijn incl. administratie- en verzendkosten (Nederland)

Bestellen: <http://webshop.indieherdenking.nl/nl/>

SHOPDEN
BORCA ONLINE

Borca Online
Computer Service

Weimarstraat 39
2562 GP Den Haag
070-364 2806
www.borca-online.nl

e-mail adressenlijst

	NAAM	e - MAIL ADRES
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		

Deze e-mail-adressenlijst 'knippen en plakken' en versturen naar e-mail: info@indisch-centrum-den Haag.nl of printen en versturen per post (voldoende frankeren) naar: Administratie NICC Magazine # Newtonstraat 660 # 2562 LA Den Haag